

Spomienkové oslavy na Dukle

Oslavy 68. výročia Karpatsko-duklianskej operácie.

Foto: rh

Spomienkové oslavy Karpatsko-duklianskej operácie sa uskutočnili formou pietnych aktov 5. októbra na území Poľska (Nowosielce, Zarsyn, v poľskom meste Dukla) a 6. októbra na slovenskej strane pri Pamätníku Československých vojakov na Dukle, pri soche armádneho generála Ludvíka Svobodu vo Svidníku a Pamätníku sovietskej armády vo Svidníku.

Pietnym aktom kladenia stovky ľudí pripomenuli 68. výročie Karpatsko-duklianskej operácie, ktorú odborníci

považujú za jednu z najťažších bitiek druhej svetovej vojny v strednej Európe.

Na spomienkovej slávnosti sa zúčastnili prezident SR Ivan Gašparovič, minister obrany Marín Glváč, zástupcovia vládneho kabinetu, Národnej rady SR, regionálnych a miestnych samospráv, ale

i hostia z Ruskej federácie, Českej republiky a Poľska.

„Karpatsko-duklianska operácia je považovaná za jednu z najťažších horských bitiek v strednej Európe počas druhej svetovej vojny. Začala sa 8. septembra 1944 s cieľom pomôcť Slovenskému národ-

(Pokračovanie na str. 2)

Výstava o vyhnaní Slovincov

Zväz vyhnancom a utečencov Slovincov v rokoch 1941–1945, Múzeum SNP a Slovenský zväz protifašistických bojovníkov zorganizovali Výstavu o vyhnaní Slovincov a náhilla nad ostatnými národmi počas druhej svetovej vojny, ktorá bola slávnostne otvorená v Múzeu SNP v Banskej Bystrici 9. októbra.

Na výstave sú predstavené len niektoré nacistické zločiny, ktoré postihli aj ostatné národy: Poliakov, Rusov, Čechov, Slovákov, Ukrajincov, Srbov a Chorvátov. Dokumenty a fotografie poskytli zo zbier-

rok múzeí organizácie združené v Medzinárodnom výbore vyhnancom, utečencov obetí fašizmu. Dokumenty o ukrutnostiach fašistov na Slovensku poskytlo Múzeum SNP v Banskej Bystrici.

Od konca vojny uplynulo už viac ako 67 rokov a z nedokonalkej ľudskej pamäti sa pozvoľna vytráca aj to, čo sa nás stále bytostne dotýka. Kto dnes vie, že Slovinci a Slovinci mali byť vymazaní z mapy Európy. Celé územie Slovincov bolo rozdelené medzi štyri okupačné štáty.

V časti okupovanej Nemcami museli byť všetky nápisy na verejnosti pod

hrozbou trestu smrti do 24 hodín uvedené v nemčine. Okupanti strieľali zajatcov a Slovincov násilím mobilizovali do okupačnej armády. Je dobre vedieť, ako sa pod okupáciou fašistov viedlo iným národom, lebo kroky smerujúce k likvidácii slovenského národa boli odložené na neskôr.

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov na všetkých svojich aktivitách dáva na vedomie všetkým obyvateľom, aby nezabúdali na zločiny fašizmu a jeho represálie proti bezbranným obyvateľom. Roztrúsené pomníky, pamätníky, cintoríny a hroby obetí fašizmu po celom Slovensku sú najpresvedčivejším dôkazom ich zločinov.

Slovinci organizácia vyhnancom a utečencov obetí fašizmu z rokov 1941–1945 je povďačná Slovenskému zväzu protifašistických bojovníkov a Múzeu SNP v Banskej Bystrici, že vytvorili priestor pre prezentáciu tejto malej výstavy o zločinoch fašizmu. Po odhalení tabuľky národov bojujúcich v Slovenskom národnom povstaní, tabuľky s číslom 33 – Slovinci, je to ďalší prejav vzájomnej spolupráce úcty k obetiam fašizmu.

Po ukončení výstavy, ktorá potrvá do 8. novembra, budú vystavené dokumenty doplnené a trvalo umiestnené v Múzeu slovincov na hrade Rajhenburg u Brestanici. Juraj DROTÁR

Otvorenie výstavy v Banskej Bystrici.

Foto: rh

MARTIN KUČEK

Stretnutia generácií

Počas tohtoročného výročia Povstania sa redaktori televízie pýtali viacerých, najmä mladých ľudí, čo im pripomína 29. august roku 1944. Niektoré odpovede, aj mladej študentky, šokovali – nevedeli, o aký deň ide. Nám starším sa v pamäti vynárajú spomienky na udalosti a stretnutia, ktoré sa snažili takéto medzery vo vedomostiach mladých ľudí odstrániť. Boli to najmä stretnutia troch generácií. Konali sa na Jankovom vršku a na niektorých ďalších pamätných miestach, spojených s významnými udalosťami počas Povstania. Ešte dobre, že na tieto tradície nadväzuje podobné stretnutia v Kališti. V základných a stredných školách boli mnohé pionierske skupiny, ktoré niesli pomenovanie po hrdinoch protifašistického odboja. V druhom bratislavskom obvode prijala jedna základná škola pomenovanie po kapitánovi Milošovi Uhrovi. Pionierske skupiny zanikli a dnešní žiaci nevedia o ňom takmer nič. Podobná situácia je aj v mnohých iných školách. Výnimku tvorí asi sieť škôl na strednom Slovensku a v niektorých mestách a obciach.

Spomínam si na početné stretnutia čestného predsedu SZPB generálporučika Jána Husáka so žiakmi a mladými ľuďmi v Telgárte, Zlatne, Skýcove, kde dnes žije, a v ďalších mestách, ktorým hovoril o odboji, o svojej, a nielen o svojej, účasti v ňom. Mladých ľudí zaujal faktami, príbehmi, bojovými akciami a viacerí učitelia potom využívali jeho poznatky vo svojich vyučovacích hodinách. Podobné besedy absolvoval niekdajší partizán a po ťažkom zranení zajatec v koncentračnom tábore Mauthausen Oto Wagner. Alebo Ján Rehuš zo Senice pozbieral spomienky na partizánske činnosti a boje v Podjavorinskom kraji, najmä v osade U Rehušov v Prietrži neďaleko Senice – rozprával o tom v školách v Senici, Skalici, Holíči a v niektorých obciach. Napísal o tom aj faktografickú knižku. Vyvracia nesprávny názor, že Povstanie bolo len na strednom Slovensku. Bolo však vyvrcholením protifašistického odboja na celom Slovensku. Podobne sa stretávajú na východnom Slovensku s pamiatkou a na odboj Kukorelliho. Alebo viac ako stovka mladých cyklistov z Trnavy každoročne cestuje po stopách a bojovej činnosti trnavskej posádky, ktorá odišla do SNP. Tí tiež nevedia, o čo išlo v auguste 1944?

Podobných aktivít je na našom území na desiatky. Našou úlohou je okrem iného rozmnožovať a spetrovať ich. Stretnutiami, besedami, zapisovaním ich životných príbehov, turistickými podujatiami, športovými súťažami, starostlivosťou o pamätníky Je to súčasť našej hrdej histórie, a tú by sme mali poznať, aby sme sa k nej mohli hlásiť. A nielen súčasné generácie.

Spomienkové oslavy na Dukle

(Dokončenie zo str. 1)

nému povstaniu. Boje, ktoré mali pôvodne trvať len krátke obdobie, sa nakoniec skončili až po dlhých a ťažkých 80-tich dňoch. Táto operácia bola začiatkom oslobodzovania Slovenska spod nacistickej nadvlády,“ uviedol v príhovore prezident. Dodal, že to, čo sa dialo na území Slovenska počas druhej svetovej vojny, je veľkým momentom pre nás všetkých. „Vybojovaná sloboda nás stála mnoho stratených ľudských životov. S odstupom času sa však predstava o prežitých hrôzach stráca. A stráca sa aj úcta k statočným ľuďom. Najmä mladá generácia nemá vedomie o krutostiach vojny, ani o zložitostiach povojnového vývoja v Európe a vo svete. Vníma len našu súčasnú slobodu a demokraciu, a prijíma ich ako samozrejmosť,“ zdôraznil Gašparovič.

Zároveň však pripomenul, že je našou povinnosťou, aby sme naše deti a vnúčatá zasväcovali do dejín

slovenského národa, pretože bez vedomia o sebe stávame sa len konzumentmi života bez hodnôt a zábran. „Život v slobode nie je len snom ponížených, je to základ dôstojnej existencie, ľudského jestvovania,“ podotkol.

Minister Glváč pripomenul, že rovnako ako počas Karpatsko-duklianskej operácie, keď slovenskí vojaci nečakali nečinne na pomoc veľmocí, aj naši vojaci dnes aktívne spolupracujú na riešení vojenských a nevojenských ohrození, ktoré narúšajú svetovú stabilitu a mier. „Doma i v medzinárodných misiách podporujú, udržiavajú a vytvárajú bezpečnejší svet pre všetkých,“ zdôraznil.

Položiť vlastný život v boji za slobodu je podľa šéfa rezortu obrany bezpochyby najviac, čo môže človek obetovať. „Prišli sme, aby sme tým, ktorí svoje životy obetovali, poďakovali. Obdivujeme ich hrdinstvo, v ktorom sa odráža pri-

rodzená ľudská túžba po slobode,“ poznamenal Glváč.

Pri príležitosti Dňa obetí Dukly prezident a minister obrany odovzdali vojnovým veteránom pamätnú medailu za účasť v boji proti fašizmu a na oslobodení vlasti.

Počas obidvoch dní sa osláv zúčastnila 87-ročná Zoe Klusáková, dcéra Generála Ludvíka Svobodu a členovia SZPB z celého Slovenska.

Karpatsko-duklianska operácia patrí medzi najvýznamnejšie historicko-vojenské udalosti československých dejín počas druhej svetovej vojny pri oslobodzovaní národných štátov. Zúčastnili sa jej vojská 1. a 4. ukrajinského frontu Červenej armády, jednotky 1. Československého armádneho zboru v ZSSR pod vedením armádneho generála Ludvíka Svobodu. Vojaci Červenej armády a 1. čl. armádneho zboru sa ponáhľali na pomoc povstalcov. Duklianska operácia znamenala

Pietny akt pri Krži zmlievania.

Foto: M. Kováčik

významnú podporu Slovenskému národnému povstaniu a posilnenie nádeje skorého oslobodenia miest a obcí od fašistických votrelcov a ich prísluhovačov.

Boje s fašistickými vojskami v Duklianskom priesmyku priniesli obrovské obeť. Podľa Wikipédie v Karpatsko-duklianskej operácii padlo 19 000 sovietskych vojakov (bez strát 4. gardového a 31. tan-

kového zboru) a 1800 príslušníkov 1. česko-slovenského armádneho zboru. Dohromady mali útočiacu vojská asi 88 000 ranených. Značné straty mal aj fašistický nepriateľ. Podľa sovietskych údajov asi 52 000 mŕtvych, ranených a nezvestných. Straty mal aj na technike a zbraniach (800 diel a mínometov, 185 tankov a samohybných diel).

Milan KOVÁČIK, red, TASR

Vieme, ako pritiahnúť mladých

Už tradične na jeseň sa v regióne horného Zemplína uskutočnila branno-športová a vedomostná súťaž študentov stredných škôl okresov Humenné, Snina a Medzilaborce. V rámci osláv 68. výročia SNP a Karpatsko-duklianskej operácie – pamätného dňa SR – Dňa obetí Dukly ju pripravil

a zorganizoval OblV SZPB v Humennom. Organizačný štáb pripravil v spolupráci s HDK pri OblV vydanie lektorských listov obsahujúcich tézy pre súťaž – stručný prehľad o novodobých dejinách Slovenska zahŕňajúci obdobie 1. svetovej vojny, udalosti súvisiace s mníchovským diktátom z 29. 9. 1938, SNP

Súťažiaci si preverili aj vedomosti z obdobia druhej svetovej vojny.

Foto: G. Rosičová

a protifašistický odboj v regióne Humenného a jeho okolí – vrátane otázok na kvíz z obdobia 2. svetovej vojny a národného boja za oslobodenie a proti fašizmu v rokoch 1939–1945. Finančnú dotáciu na súťaž poskytlo Ministerstvo obrany SR.

Podujatie sa uskutočnilo 25. septembra v objektive tábora Vojenského výcvikového priestoru Kamenica nad Cirochou. Bezprostredne jej predchádzal zraz všetkých

účastníkov pred kamenickým Obecným úradom. Po privítaní starostom obce Alexandrom Bugyim nasledoval pietny akt polozenia vencov a kytíc pri Pomníku obetiam 2. svetovej vojny. Potom sa tri plné autobusy so súťažiacimi a osobné automobily organizátorov a pozvaných hostí presunuli do priestorov plnenia jednotlivých disciplín.

Po nástupe štrnástich súťažných družstiev G. Rosičová privítala hostí. S pozdravmi vystúpili zástupcovia MsÚ v Humennom a Snine, s históriou VVP Kamenica nad Cirochou oboznámil prítomných J. Magura. Potom už dostal slovo hlavný rozhodca, ktorý vydal súťažiacim pokyny pre športové záporenie v duchu fair play. Päťčlenné družstvá, zložené z troch chlapcov a dvoch dievčat, súťažili v šiestich disciplínach – beh na čas, strelba zo vzduchovky, hod granátom na cieľ, rúčkovanie vo vodorovnej polohe po natiahnutom lane, zdravotná príprava a test zo staršej histórie východoslovenských regiónov, ako aj z dejín protifašistického odboja na Slovensku a oslobodzovania jeho územia spod nacistickej okupácie. Tejto časti vedomostnej súťaže venoval predovšetkým pozornosť R. Turík, ktorý okrem seminára pripravil výstavku his-

torických dokumentov viažucich sa k novodobej histórii severovýchodného Slovenska, ako aj odbojovej činnosti v regióne. Svojou aktivitou prispeli aj prítomní členovia OblV. V rozhodcovských, časomeračských a výpomocných činnostiach asistovali príslušníci Zb HaZZ.

Prvé tri miesta obsadili družstvá humenských stredných škôl. Na prvom mieste sa umiestnilo družstvo SOŠ polytechnickej, na druhom Strednej zdravotníckej školy, na treťom Gymnázia arm. gen. Ludvíka Svobodu a na štvrtom Gymnázia v Medzilaborciach. Tieto družstvá obdržali aj cenné poháre. Družstvám boli zároveň odovzdané hodnotné ceny vrátane mnohých kníh určených pre školské knižnice. Po skončení súťaže sa v priestoroch Obecného úradu v Kamenici nad Cirochou podalo občerstvenie a chutný guláš.

V priebehu plnenia súťažných disciplín sa delegácia zložená zo súťažiacich, organizátorov a hostí odobrala k pamätníku (pôvodnému hrobu) majora Červenej armády J. T. Ilikčjana, náčelníka štábu partizánskeho oddielu Pugačov, a položila k nemu kyticu. Pamätník sa nachádza v lokalite Rázcestie, patriacej do chotáru obce Kamienka. Gabriela ROSIČOVÁ

2. OKTÓBER

Moldavskí poslanci na Parlamentnom zhromaždení Rady Európy podporili delegátov z Rumunska, ktorí vyzvali Moskvu, aby konečne vrátila Bukurešti rumunský národný poklad. Do cárského Ruska ho vyviezli počas 1. svetovej vojny. Hodnota 93,4 tony zlatých ingotov a mincí sa dnes odhaduje na 3,2 miliardy eur. Po Októbrovej revolúcii v roku 1917 sovietska moc poklad zhabala a odmietla jeho vrátenie. Prevažná časť zostala v Rusku a už 95 rokov predstavuje citlivý bod v rumunsko-ruských vzťahoch.

4. OKTÓBER

Poľskí bratia Zygmunt a Longin Zbuckiovci našli po 67 rokoch hrob svojho tretieho brata Wladysława, ktorý bojoval ako príslušník poľskej menšiny na Ukrajine po boku Sovietov a 28. apríla 1945 ho zabili v Rakúsku.

Súrodenci, ktorí po vojne ušli zo Sovietskeho zväzu do Poľska, desaťročia hľadali miesto posledného odpočinku svojho brata. Hrob sa nakoniec podarilo identifikovať po tom, ako sa obrátili na vojenský výskumný ústav v rakúskom Grazi. Władysław je pochovaný v masovom hrobe vojakov Červenej armády v meste Loipersdorf-Kitzladen.

5. OKTÓBER

Najnovšou obeťou útoku červenou farbou sa v Maďarsku stala socha Kemala Atatürka, odhalená nedávno na budapeštianskom námestí, ktoré premenovali po zakladateľovi moderného Turecka. To vyvolalo protesty Arménov žijúcich v Maďarsku, ktorí považujú „Otca Turecka“ za spoluvinníka genocídy Arménov v roku 1915. V máji zase ľavicový aktivista polial červenou farbou sochu diktátora Miklósa Horthyho v Kereki pri Balatone.

Súd Pétera Dániela pred niekoľkými dňami odsúdil na pokutu za poškodenie cudzieho majetku, no sudca dodal, že samotný čin mal „morálne pozitívny obsah a bol spoločensky užitočným upozornením“.

stalo sa VO SVETE
2. 10.–10. 10. 2012

6. OKTÓBER

Stovky Srbov vrátane prezidenta Tomislava Nikoliča sa zúčastnili na slávnostnom uložení telesných ostatkov princa Pavleho Karadjordjeviča, jeho manželky Olgy a syna Nikolu. Zomreli v exile a po celé desaťročia boli pochovaní na cintoríne vo Švajčiarsku. Teraz ich truhly, zakryté srbskými zástavami

a sprevádzané vojenskou strážou previezli do mauzólea na vrchu Oplenac v meste Topola, kde je pochovaná väčšina členov bývalej kráľovskej rodiny. Srbský princ Pavle sa v roku 1941 na krátky čas spojil s nacistickým Nemeckom a Talianskom, ale jeho dôstojníci ho zbavili moci a väčšinu 2. svetovej vojny strávil v britskom domácom väzení v Keni. Po vojne ho komunistická vláda vyhlásila za zradcu a jeho majetok skonfiškovala. V exile zostal až do svojej smrti v roku 1976.

9. OKTÓBER

Šesť delfínov špeciálnej námornej jednotky USA po tieto dni pátra v Boke Kotsorskej v Čiernej Hore po nevybuchnutých bombách, torpédach a mínach, ktoré ležia na morskom dne, z čias 1. a 2. svetovej vojny, ako aj vojny v bývalej Juhoslávii. Čiernohorské úrady neboli schopné za

minulé roky zneškodniť výbušné dedičstvo na svojom území. Takmer 30 kilometrov dlhý záliv na juhu Jadranského mora, ktorého obkolesujú strmé hory, sa nachádza na zozname svetových pamiatok a lokalít UNESCO.

10. OKTÓBER

Nemecký prezident Joachim Gauck si uctil obeť nacistickej masakry v Lidiciach. „Bola to veľká nepravosť, veľká chyba, a my za to nesieme veľkú zodpovednosť,“ povedal po rokovaní s českým kolegom Václavom Klausom v Prahe. Vyhladenie stredočeskej obce bolo odpovedou nemeckých nacistov na atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha, ktorý vykonali čs. parašutisti 27. mája 1942. Lidice 9. júna obsadili nacisti, o deň neskôr vypálili a zrovnali so zemou. Celé obyvateľstvo vyvražďili alebo odsunuli do koncentračných táborov. (ao)

Ďalšie nové zážitky

Ako každý rok, i tento rok sme zažili a poznali veľa nového. Naša MO SZPB v Skalici už šiesty rok organizuje poznávacie zájazdy pre svojich členov a ich rodinných príslušníkov. Tieto by sa však neuskutočnili bez veľkej pomoci a podpory nášho primátora Stanislava Chovanca, ktorý vždy ochotne poskytne finančnú čiastku na dopravu celého zájazdu.

V tomto roku naša MO SZPB zrealizovala už šiesty poznávací zájazd po miestach protifašistických bojov. V obci Uhrovec sme navštívili rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka, kde nás sprievodkyňa oboznámila s celou históriou a ich životmi. V blízkosti tejto obce sa nachádza Jankov vŕšok, kde je na počesť padlých partizánov a vojakov postavená mohyla, ku ktorej sme spoločne položili kyticu kvetov. Ďalšou zastávkou bol cintorín sovietskej a rumunskej armády s pamätníkmi vo Zvolene. Večer, príjemne unavení, sme sa ubytovali v horskom hoteli Granit v Smrekovici. Boli sme viac ako 1000 metrov nad morom.

Hlavným cieľom našej cesty bol pamätník na Dukle, ktorému bol venovaný druhý deň. Pri pamätníku sa nachádza aj cintorín a aleja hrdinov Dukly, kde sú umiestnené busty 15 hrdinov. Aj tu sme spoločne položili kyticu kvetov.

Druhú noc sme strávili v prekrásnom prostredí v Kežmarských Žľaboch s fantastickým výhľadom na Tatry. Posledný deň zájazdu patril mestu Levoča a najväčšiemu hradu v strednej Európe – Spišskému hradu. Hoci veľa z nás má už pokročilý vek, všetci sme spoločne vyšliapali až hore – do samotného hradu, ktorý je pekne opravený a prístupný. V meste Levoča, ktoré je zapísané do Zoznamu svetového, kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, sme navštívili Chrám sv. Jakuba, v ktorom sa nachádza drevený oltár majstra Pavla z Levoče.

Pred dlhou cestou domov sme sa všetci posilnili chutným obedom, nakúpili malé spomienkové darčeky a vyrazili sme cez celé Slovensko do Skalice. Cesta ubehla rýchlo, vďaka dobrej nálade všetkých nás.

Členka MO SZPB Skalica

Pri pamätníku.

Foto: MO SZPB Skalica

Vypálenie Zlatej Bane

Miestni občania Zlatej Bane v Slanských vrchoch v okrese Prešov, pozvaní hostia a účastníci 5. ročníka štafetového behu mladých Slovanov Haniska-Zlatá Baňa si 15. septembra pripomenuli hrôzy 2. svetovej vojny – 68. výročie vypálenia obce Zlatá Baňa.

Pietnou spomienkou, kladením vencov a kytic k miestnemu pamätníku, si uctili bojovú činnosť partizánov operujúcich v Slanskom pohorí, ktorým pomáhali miestni občania, a ich ťažký a krutý život po vypálení obce Nemcami.

Starosta obce Dušan Demčák vo svojom príhovore zdôraznil, že terajší občania obce musia byť hrdí na svojich predkov za ich odvahu i za cenu obetovania vlastného života a majetku prispieť k porážke fašizmu.

V hlavnom príhovore predseda spoločnosti kpt. J. Nálepku Milan Sidor priblížil odkaz, ktorý zanechali partizánski velitelia ako Nálepka, Kukorelli a ďalší, ale i samotní partizáni mladým ľuďom, a to vážiť si životné a ľudské hodnoty – mier, slobodu, domovinu, rodinu, túžbu po vzdelaní, ale i bratstvo a priateľstvo – historické, duchovné, kultúrne, jazykové, typické pre Slovanov, proti ktorým viedli Nemci 2. svetovú vojnu.

Pietnu spomienku umocnila účasť vojakov 2. mb OS SR, ktorí stáli čestnú stráž pri pamätníku a strieľali salvu pri hraní štátnej hymny, ale najmä ukážka partizánskych bojov Klubom vojenskej histórie Čapajev, ktorá bola najväčším lákadlom pre mladých a deti.

Hlavným odkazom, ktorý odznel na spomienkovej akcii, je „nikdy nezabudnúť na hrôzy vojny“.

Ján KRAJKOVIČ, tajomník ZO SZPB pri KVD Prešov

Štvrtáci pri bunkroch

Koncom augusta si každoročne pripomíname výročie SNP. Do bojov v horách boli zapojení aj obyvatelia z podjavorinsko-podbradlianskeho regiónu. Dlhé mesiace žili v lese medzi Poriadím a Starou Myjavou. Dodnes sa tu zachovali tri partizánske bunkre.

Otázku, prečo tieto bunkre vznikli a komu slúžili, si kládli aj žiaci štvrtého ročníka zo Základnej školy na Štúrovej ulici v Myjave. Odpovede sme sa dozvedeli priamo na mieste Krivosudy. Cesta k bunkrom nie je jednoduchá. Kráčali sme lesom asi štyri kilometre zo Starej Myjavy.

Koľkokrát museli túto neľahkú cestu absolvovať ľudia, ktorí tam nosili jedlo? Po našom príchode a malom občerstvení nás na mieste privítal tajomník ZO SZPB Ivan Šimo. Posadali sme si priamo pod pamätník a započúvali sa do pútavého rozprávania. Dozvedeli sme sa veľa zaujímavých informácií, ktoré v nás vyvolali ďalšie a ďalšie otázky. Na tie Ivan Šimo trpezlivo odpovedal. Ukázal nám aj petrolejovú lampu, ktorou si kedysi svietili. Na záver odomkol bunkre a pustil nás dnu. Každý z nás bol rád, že tam nemusí bývať.

Vďaka pánovi Šimovi sme prežili jedno zaujímavé a poučné dopoludnie. Naše poďakovanie patrí tiež pracovníkom mesta Myjava, ktorí celý priestor vyčistili a pripravili k prehliadke. **Ingrid PLEŠOVÁ, Soňa HRNČIAROVÁ**

Štvrtáci so záujmom počúvali rozprávanie Ivana Šima.

Foto: Iphs

Zhotovenie tabule

Nevidzany, malá podhorská obec v Strážovskom pohorí na Hornej Nitre, bola počas 2. svetovej vojny veľakrát preverovaná hliadkami nemeckých vojakov. Sledili po partizánoch, ktorí operovali v okolitých horách v priestore Sedlištia. V januári 1945 tu padol i mladý učiteľ z Bojníc, partizán Ján Pol'ský. Vedel cudzie jazyky, tak pôsobil v partizánskej jednotke ako tlmočník. Tu je aj pochovaný, a o jeho hrob, na ktorý mu môj otec zhotovil kríž, sa starám dodnes.

V našej obci už

starí ľudia vymreli a mladí sa na tieto udalosti nepamätajú, pravdu povediac, ani ich veľmi nezaujímajú. Inicialoval som zhotovenie tabule na jeho počesť a túto som so synom osadil na pamätník padlých v 2. svetovej vojne pri obecnom úrade.

Stanislav SIVÁK, st.

Hrob J. Pol'ského.

Foto: S. Sivák st.

Slovenskí vojnoví parašutisti (2)

O slovenských vojnových parašutistoch sme naposledy písali v Bojovníku číslo 15/2012. Počas leta bolo slovenským vojnovým parašutistom venovaných niekoľko podujatí.

Ôsmeho a deviateho júna sa uskutočnila Airshow Slávnica 2012, venovaná pamiatke slov. vojnového stíhača – gen. Ottovi Smikovi (1922–1944). Aktívne prispeli i Kluby vojenských výsadkárov (KVV) zo Slovenska a ČR, ktoré vykonali 12-členný zoskok z lietadla AN-2, pričom vekový priemer účastníkov – veteránov zoskoku sa blížil 69 rokom. O mesiac neskôr, 11. až 13. júla sa zišlo v Žiline pri príležitosti STRETNUTIA 2012 asi 300 bývalých vojenských parašutistov a rodinných príslušníkov, sympatizantov zo

Slovenska a ČR. Stretnutie sa koná každých päť rokov, strieda sa s ČR (2015), Slovensko (2017). Na stretnutí sa zúčastnil i prísl. 2. čs. pdb. gen. v.v. Karol Schwarz (čestný člen KVV Bratislava). Vyznamenania MO SR in memoriam pre J. Gabčíka prevzala praneter K. Tomčíková a pre J. Kubiša starostka Dolných Vilémovic J. Boučková. August bol venovaný pamiatke gen. v.v. A. Petráka. Od ôsmeho do 12. augusta sa uskutočnili Slovenské piesky a 12. 8. bola za účasti zaťa a vnučky Kratochvílových odhalená pamät-

ná doska v Bratislave (Kaffee Mayer) pri príležitosti výročia 100. narodenia (12.8. 1912).

Smutnou správou spoza rieky Moravy bolo úmrtie arm. generála v.v. Tomáša Sedláčka (8. 1. 1918–27. 8. 2012), absolventa parakurzu v Anglicku, čestného predsedu Čs. obce legionárskej, čestného člena KVVV Praha, ex. NŠ delostrelectva 2. čs. pdb,... Štátny pohreb sa uskutočnil 4. septembra v Prahe na Vítkove.

Na „parašutistické“ podujatia bol bohatý i september. Z najdôležitejších uvediem snád' Deň vojnových parašutistov ČR, ktorý sa konal pri príležitosti 65. výročia vzniku vojenského

parašutizmu v Československu. Konal sa na dvakrát, prvýkrát 8. septembra v Zákupoch (organizoval KVV Liberec), a potom 28. septembra v Chrudimi (organizoval KVV Chrudim). Prakticky išlo o to, že k 1.10. 1947 bol vytvorený v Zákupoch (ČR) Peší prápor 71, z ktorého neskôr vznikol 71. výsadkový prápor. (Tak trochu mimo záujem slovenskej parašutistickej verejnosti, ale i historikov, zostáva 70. výročie vzniku slovenského vojenského parašutizmu – 1.11. 1942). Slovenské KVV si zároveň pripomenuli svojho parašutistického patróna sv. Michala tzv. Michalskými dňami.

V októbri – 20.10. – organizuje agilná starostka rodiska Jana Kubiša, Jitka Boučková, pochod v okolí Dolných Vilémovic

(ČR). Časť registračného poplatku sa použije na opravu strechy chátrajúceho rodného domu parašutistu Jana Kubiša. Odmenou pre účastníkov pochodu bude medaila alebo pamätný odznak so stuhou. November sa už tradične nesie v duchu sviatku Dňa svetových veteránov, ktorý pripadá na jedenásteho. I na Slovensku sa pripojil rad miest k „Ríčanskej výzve“ (2001). Na Deň červených makov (Red Poppies Day) sa uskutočnia pietne akty a spomienky na obeť vojny, na mnohých miestach sa rozozvučia kostolné zvony. V Bratislave sa veteráni tradične stretávajú pri Pamätníku príslušníkov západného odboja na bratislavskom Šafárikovom námestí.

Vladimír GAJDOŠ

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Na kpt. Nálepku nezabúdame

V dejinách politických, sociálnych a národných zápasov Slovákov, Čechov, ale aj ďalších národov a štátov majú trvalé miesto udalosti, odkaz ktorých je stále živý a inšpirujúci. Sú to historické medzníky, ktoré sa hlboko vryli do pamäti generácií. K nim sa národy a štáty vracajú, aby z nich čerpali silu, optimizmus, sebavedomie, vlastenecké cítenie a dôveru vo svoj ďalší vývoj. Tak ako pred rokmi, aj dnes nás oslovujú tou istou aktuálnosťou a dejinným významom. K takým dôležitým udalostiam v novodobej slovenskej histórii patrí SNP, oslobodzovanie územia Slovenska a porážka fašizmu.

Napriek tomu, že od týchto významných udalostí, ktoré ovplyvnili históriu a činy celých generácií, plynie už 67 rokov, nesmieme na ne zabúdať. A my nezabúdame. Nezabúdame ani na kpt. Nálepku. Aj vďaka úsiliu jeho brata Jozefa Nálepku sa nám dostali informácie cestou vydanéj knižky, v ktorej sú dostupné fakty o živote a smrti tohto národného hrdinu. Spomeniem iba niektoré časti a úryvky.

Kapitán Nálepka vedel, že mu hrozí nebezpečenstvo, o čom sa zmienil aj v rozhovore s A.Šijanom: „Po mne a po ostatných začali slediť. Obviňovali nás zo styku s partizánmi, ale zavrieť nás nemohli, lebo si boli vedomí, že v pluku by mohlo dôjsť k vzburе. Vedel som dobre, čo chci, a preto som pripravoval skupinu na prechod.“

Aj generál Saburov listom zo dňa 6. mája 1943 upozorňoval

kpt. Nálepku na možnosť represálií: „Z Vášho listu je vidno, že Vám hrozí nebezpečenstvo a že sa tam nemôžete dlhšie zdržiavať. Preto Vám radím, aby ste čo najskôr prešli na našu stranu.“

Peter Benkovič spomína: „Bolo 14. mája 1943. Poobede som sedel v jedálni a popíjal som. V tom prišiel Nálepka a spýtal sa: Peter, čo robíš? Nevieš čo máme pred sebou? Bolo krátko po 8 hod. večer a povedal mi, aby som čakal na ďalšie rozkazy. Asi o pol 11 v noci zabúchal Nálepka na dvere a povedal, že pôjdeme na obchádzku stráži. Keďže bola jasná noc, zazreli sme rozličné uniformy – nemecké, poľské, maďarské. Najprv sme si mysleli, že sme prezradení, že je s nami koniec. Všetko sa vyjasnilo a pokračovali sme do dediny Remezy.“

Gen. Saburov a komisár Bogatyř vydali rozkaz o vytvorení Čs. oddielu pod vedením kpt. Jána Nálepku – Repkina.

Partizánsky oddiel bol veľmi pohyblivý. V ťažkých terénnych podmienkach robil denne niekoľkokilometrové presuny, pritom vyhadzoval mosty, mínoval, podnikal prepady na kolóny, ktoré viedol väčšinou kapitán.

Nezabúdame ani na kpt. Nálepku. Aj vďaka úsiliu jeho brata Ing. Jozefa Nálepku sa nám dostali informácie cestou vydanéj knižky, v ktorej sú dostupné fakty o živote a smrti tohto národného hrdinu.

Veliteľské schopnosti Nálepku dokumentuje niekoľko úspešných a takticky správne pripravených prepádov, napr. prepad dedinky Komúna pri Jelsku. V tejto de-

dinke bola nepriateľská posádka. Cieľom útoku na dedinku bolo demonštrovanie sily partizán-

Veľvyslanec SR v Ukrajine Pavol Hamžík s Pavlom Sečkárom, predsedom SZPB a Jozefom Nálepkom v múzeu kpt. Jána Nálepku v Ovruchi. Foto: rh

škeho hnutia. Okrem toho išlo o oslobodenie sovietskych zajatcov.

Po rôznych presunoch generál Saburov dal príkaz zamíňovať miesto a odísť. Pochodovali sme

asi tri dni až do Krosna. Veliteľia povedali, že budeme útočiť na mesto, že je tam dosť početná nemecká posádka. Mesto sme obkľúčili, prerušili sme im spojenie

a dostali za úlohu dobyť most. Všetko sa nám podarilo.

Potom už pomaly prichádzala je-

seň a prišla správa, že v Ovruchi zahánajú Nemci ľudí do stodôl obložených slamou. To bolo 16. novembra ráno. Dostali sme príkaz dobyť most z Ovruche do Korostenu. Začali sme útočiť. Nemci nás videli, začali strieľať. Keď Nálepka videl, že je zle, že nemôžeme postupovať, vzal protitankovú pušku a povedal: chlapci, teraz uvidíte, že Nemci, potom, ako ja vystrelím, prestanú strieľať, tak to zoberte útokom.

Vypálil pár rán z protitankovej pušky a my sme vyrazili do útoku a most sme dobyli. Potom sme išli cez mesto a Nálepka vraví – za-

spievajte si. Tak sme si zaspievali Slovenské mamičky, pekných synov máte. V meste horeli ohne. Prišli sme na stanicu.

Kpt. Nálepka išiel pred nami. Prišli sme k bunkrom a tam Nálepka padol. Asi o tri dni prišla Sovietska armáda. Pochovali sme Nálepku a rozhodli sme sa odísť ku Svobodovi.

Generál Saburov v knihe Tajomný kapitán píše:

V parku, v prísnom a bolestivom mlčaní, stáli partizáni. Tu, pri bratskej mohyle, počúvali slová komisára Bogatyřa. Slová na rozlúčku: odprevádzame na poslednej ceste 40 bojových druhov, ktorí položili životy za slobodu a nezávislosť vlasti. Medzi nimi sú aj naši slovenskí bratia, slovenskí vojaci a ich veliteľ kpt. Ján Nálepka. Naše priateľstvo so Slováckmi sa zrodilo v ťažkých časoch a vydá svoje plody. Meno Jána Nálepku ostane navždy symbolom tohto priateľstva. Zbohom, druhovia naši, zbohom Ján! Dielo, za ktoré ste položili životy, je v dobrých rukách. Fašizmus rozdrvíme. Víťazstvo bude naše.

Nikto nedokáže písmom a slovom zachytiť všetku tú obetavosť, odvahu, hrdinstvo, nadšenie a bojovnosť, utrpenie i obete, slávu i biedu desaťtisícov anti-fašistov, vojakov a partizánov v obciach, na povstaleckých frontoch i v horách, vo väzeniach a koncentrákoch, v zajateckých táboroch aj masových hrobách.

Vzdávame večnú úctu hrdinom padlým v bojoch za slobodu. Česť ich pamiatke, sláva a úcta Vám, účastníkom nášho zápasu za slobodu, ktorí ste sa dožili týchto čias. Pavol SEČKÁR

Ved' ja si len vytváram vlastný dôchodkový pilier.

Úloha Bojovníka

Členovia nášho zväzu poznajú zväzový materiál, pretože delegáti zjazdu prešli základné organizácie, kde ichoznámili s priebehom zjazdu a najmä s Uznesením. Viackrát som si ho prečítal a zastavil som sa pri odstavci B, kde sa v bode 5. uvádza, citujem: „Pokiaľ člen ÚR SZPB neodoberá dvojtyždenník Bojovník, je jeho povinnosťou si tento objednať.“

Myslím si, že keby táto veta nebola uvedená v zjazdovom dokumente, aj tak je svätou povinnosťou nielen na úrovni členov ÚR SZPB, ale i členov pléna oblastných výborov a členov výboru v ZO, hlavne pokiaľ pracujú, odoberať časopis Bojovník. Nevieť si predstaviť, aby člen výboru, na

každom stupni, nevedel, čo sa robí v našich organizáciách od Dukly po poslednú organizáciu na západnom Slovensku.

Neviem, odkiaľ by sme sa mali dozvedieť i pravdu o SNP, ak nie z Bojovníka a Vojenského historického ústavu. Naše médiá dávajú možnosť i ďalším historikom, ktorých výroky sa priečia zdravému rozumu.

Záverom tohto môjho názoru chcem pochváliť výbor ZO SZPB v Senci, keď už v roku 2010 uviedol v tzv. Zvestiach, ktoré sám vydával, potrebu odoberať Bojovník, citujem: Čítať a študovať niektoré články v našom Bojovníku je podobné ako študovať univerzitu tretieho veku. Ladislav NEUWIRTH, Senec

Deň partizánskej slávy

Deň partizánskej slávy oficiálne vznikol v roku 2001 nariadením prezidenta Ukrajiny L. D. Kučmu pri príležitosti 60. výročia partizánskeho a ilegálneho protifašistického hnutia na Ukrajine v rokoch Veľkej vlasteneckej vojny. Deň slávenia tohto vojenského sviatku sa určil na 22. september.

Deň partizánskej slávy sa na Ukrajine vníma ako symbolická daň celonárodnej úcty k tým, ktorí sa počas ťažkých vojnových

rokoch borili s fašistami v hlbokom tyle nepriateľa, nehladiac na svoje sily a životy.

V tento deň partizánski veteráni a pamätníci Veľkej vlasteneckej vojny navštevujú hroby a pamätníky padlých druhov po celej krajine, no osobitne si uctievať pamiatku slávnych veliteľov Kovpaka, Popudrenka, Košovského, Strokača, Korotčenko a mnohých ďalších.

V partizánskych oddieloch a zväzkoch na

území Ukrajiny a Bieloruska aktívne pôsobil vyše milióna anti-fašistov a odbojových pracovníkov, činných v 6200 partizánskych oddieloch a ilegálnych skupinách, ktorí prinášali citeľné straty prítomným hitlerovským vojskám na okupovanom území. Partizánske hnutie ako celok sa oficiálne pokladalo za predvoj Červenej armády a jej predĺženú ruku.

Za odvahu a hrdinstvo, prejavené v boji s nenávideným nepriateľom, bolo 200-tisíc partizánov a členov ilegálneho odbojového protifašistického hnutia vyznamenaných mno-

hými vojenskými radmi a medailami. Z nich 223 bol udelený čestný titul Hrdina ZSSR.

I členovia KVH Čapajev si symbolicky pripomenuli zmysel a odkaz tohto pekného sviatku pamätným pochodom do Slanských vrchov na Pusté pole, do pôsobiska partizánskeho oddielu Pugačov brigády Čapajev. Pri pamätníkoch SNP v obci Červenica a na Pustom poli spoločne vzdali hold padlým partizánom historickou čestnou strážou a položením vencov z čerstvých borovicových šišíek ozdobených červenými karafiátmi.

Jozef SKALKÁ, predseda KVH Čapajev

Kotel treba pred vykurovacou sezónou skontrolovať

Ak má vykurovanie fungovať celú zimu efektívne a bez porúch treba každoročne vykonať servisnú prehliadku kotla, ktorú požadujú všetci výrobcovia v záručných podmienkach. Pravidelnú servisnú prehliadku si pred zimou vyžaduje každý vykurovací systém, aj ten, ktorý je čerstvo nainštalovaný. Kotel a rozvody totiž obsahujú nežiaduce látky, ktoré môžu ohrozovať chod kotla, vykurovacích telies či ventilov.

Pri tých novších to môže byť olej používaný pri lisovaní plechových radiátorov, zvyšky tesniacich hmôt alebo spájky. V starších systémoch bývajú usadeniny, produkty korózie a vodný kameň, ktoré sa pri prevádzke usadzujú v kotle a môžu i v krátkom čase spôsobiť jeho zlyhanie. Častou príčinou problémov býva aj vykurovacia voda s príliš vysokou tvrdosťou. Usadeniny vo výmenníku tepla spôsobujú zvýšenú spotrebu paliva a pri tradičných kotloch aj zhoršenie parametrov spalín.

„Zanesenie sa môže prejavovať častým zhasínaním horáka alebo prehrievaním kotla. V mnohých prípadoch to vedie až k začerneniu stien pri komínových vý-

Pred začiatkom vykurovacej sezóny by mal urobiť servisnú prehliadku vykurovacích telies odborník.

Foto: TASR – M. Pavelek

vodoch alebo, v horšom prípade, k prepáleniu vnútorných častí spotrebiča. Ak chceme predísť týmto problémom, mali by sme využívať služby spoľahlivého servisného technika, zaškoleného a autorizovaného dodávateľom danej značky kotlov,“ upozornil odborník na vykurovaciu techniku

Ladislav Truchlík zo spoločnosti KKH.

Servisný technik by mal skontrolovať dokumentáciu a vizuálne ohodnotiť kotel, či nedochádza k úniku paliva a aká je kvalita obehovej vody. Zhodnotí tiež tepelnú izoláciu, netesnosť spalinovodu, čistotu okolia a funkčnosť regula-

ných prístrojov. Je potrebné, aby vykonal test funkčnosti kotla počas prevádzky, vyčistil výmenník a nastavil parametre spalín podľa podkladov výrobcu. Odborník tiež určí účinnosť kotla a vypracuje správu z kontroly. Celý proces by mal trvať približne dve hodiny.

Po prehliadke kotla netreba za-

budnúť na kontrolu radiátorov, prípadne podlahového vykurovania a vyčistenie komína. Pred vykurovacou sezónou je potrebné skontrolovať všetky ventily na radiátoroch. Pokiaľ z nich vyteká voda, treba ich opraviť alebo vymeniť. Všetky radiátory by sa mali pred prevádzkou odvzdušniť. „Podlahové vykurovanie je vcelku odolný systém, ak sa pri inštalácii použili kvalitné plastové rúrky s kyslíkovou bariérou. Pri prehliadke potom stačí skontrolovať tesnosť jednotlivých spojov a zistiť, či sa nezmenili prietoky v jednotlivých okružoch. Oplatí sa tiež skontrolovať ich funkciu a reakciu na zmenu nastavenia izbového regulátora,“ povedal Truchlík.

Aj keď je vykurovací systém vhodne vyregulovaný, nebude pracovať efektívne, ak sú v budove badateľné tepelné straty. „Ak sa optimálne nastaví vykurovacia sústava a dom prejde komplexnou obnovou, vymenia sa všetky okná, dvere, zateplí sa strecha, fasáda, podlahy, môžeme ušetriť 40 až 60 percent bežnej spotreby energie na vykurovanie,“ dodal Miroslav Zliechovec z Knauf Insulation.

red TASR

Duklianska kvapka

V predvečer pietnych spomienkových osláv 68. výročia Karpatko-duklianskej operácie prebehla vďaka pracovníkom Oblastného výboru Slovenského Červeného kríža vo Svidníku v spolupráci so ZO SZPB vo Svidníku a pracovníkom HTO nemocnice gen. L. Svodu vo Svidníku 3. októbra už po siedmy raz „DUKLIANSKA KVAPKA KRVI. Organizátori a obyvatelia Svidníka, Stropkova a okolia si takouto formou ucti-

li pamiatku tých, ktorí za našu slobodu spod fašistického jarma položili v bojoch o Dukliansky priesmyk svoje životy. Krv, ktorá tiekla v čase krvavých bitiek v tejto oblasti na jeseň 1944, tentoraz nesýtla zem, ale tiekla k záchrane životov a obnove zdravia našich chorých spoluobčanov, ktorí na ňu čakali. Na transfúziu stanicu vo Svidníku prišlo viac ako 20 darcov.

Jozef PUPALA

Už siedmykrát sa konala vo Svidníku Duklianska kvapka krvi.

Foto: jp

Opäť na stretnutí generácií

Aj obec Dolné Vestenice patrí medzi 102 obcí, ktoré boli počas II. svetovej vojny vypálené. Naša obec bola zničená čiastočne ohňom, boli čiastočne zničené niektoré hospodárske budovy občanov, ktoré pomáhali partizánom, dom J. Malíka – partizána, zástupcu veliteľa oddielu Dolné Vestenice, a horárňu v Hradišnici, kde nachádzali nocľah, potravu a ošetrovanie ranených partizánov. Za pomoc partizánom bol horár Jozef Smolík odvečený do koncentračného tábora v Mauthausene, kde aj zomrel.

Už po piatykrát štyria členovia našej ZO SZPB navštívili Kalište, obec, ktorá jediná nebola obnovená po II. svetovej vojne a zostala v údolí hôr svedectvom utrpenia hrôzy a utrpenia obyčajných ľudí, ktorí určite netúžili po vojne. Žili svoj každodenný skromný a biedny život.

Na svahoch Kališťa sa týči 102 stromčekov, ako symbol života vypálených obcí. Všetky stromčeky sú plné života a dokonca

niektoré, čo dostávajú viac slnečných lúčov, začínajú prinášať prvé ovocie. V sade života majú aj Dolné Vestenice posadenú jablonku. Samozrejme, že sme si ju prezerali a odme-rali.

Je vysoká dva metre. Aj koruna sa začala rozvíjať do šírky. Odfotografovali sme si ju, aby aj ostatní členovia videli jej krásu a mohli ju porovnávať s dvojičkou, ktorá je vysadená pred našim novým cintorínom.

Na Kališti sme si uctili pamiatku tých obetí, ktorí v ten osudový deň zahynuli na tomto mieste. Myslí však, že zástupcovia z ostatných vypálených dedín pri slávnostnom akte kladení vencov obetiam fašizmu k pamätníku mysleli na obe celého Slovenska.

Natália MATEJČKOVÁ

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Clementisovou cestou

Politik, právnik, spisovateľ Vladimír Clementis sa narodil 20. septembra 1902 v Tisovci. Po represáliách bol popravený 3. decembra 1952 v Prahe. Tohto roku si teda pripomínáme jeho 110. výročie narodenia a 60. výročie úmrtia.

V parlamentných voľbách v máji roku 1935 sa stal poslancom Národného zhromaždenia za Horehronie. Jeho činnosť na Horehroní je spojená najmä s Pohorelou.

Často navštevoval obec, zblížil sa s občanmi. Snažil sa im všemožne pomáhať. Po skončení vojny ani vo vysokých štátnych funkciách nezabudol na svojich pohorelských voličov. V úsilí zachovať jeho pamiatku, v obci Pohorelá pomenovali po ňom ulicu a boli iniciátormi diaľkového turistického prechodu Pohorelá – Tisovec. Osemnásteho septembra 1982 sa uskutočnil nultý ročník a nazvali ho Clementisovou cestou.

Obce Pohorelá a Závadka nad Hronom v spolupráci s mestom Tisovec pripravili už tradičný 31. ročník tohto diaľkového turistického prechodu 22. septembra. Cesty turistov, ktorí chceli vzdať úctu Vladimírovi Clementisovi, sa uberali do horského sedla Burda pod Fabovou Holou v Slovenskom Rudohorí. Najdlhšiu trasu absolvovali turisti z Pohorelej. Cez Klátnu a Stožky až 15 km. Priaznivci z Rimavskej doliny

a Brezna pricestovali motorovým vláčikom do sedla Zbojská a odtiaľ cez Kučelach – 8 km. Na mieste turistickej útulne Zrub Burda ich privítal pravidelný účastník podujatia, poslanec Národnej rady SR Branislav Ondruš, a starostovia obcí Pohorelej Jozef Kalman a Závadky Ján Tešlár, ako aj primátor Tisovca Peter Mináč. Na prvé ročníky prechodu zaspomínal aj jeden zo spoluzakladateľov tohto Prechodu, Ján Šulej, toho času predseda oblastného výboru SZPB na Horehroní. Dobrú náladu začal šíriť virtuóz na har-

monike Jožko Matúš z Pohorelej.

Nasledoval 15 km zostup z Burdy do Tisovca dolinou Tisovskej Rimavy, kde sa na námestí, pri pomníku Vladimíra Clementisa zúčastnili na pietnom akte. Primátor Tisovca a podpredsedníčka Národnej rady SR Jana Laššáková ho v príhovoroch priblížili ako rodáka, vlastenca a obeť represálií v 50. rokoch. Spisovateľ Ľuboš Jurík prezentoval svoju knihu Smrť ministra. Spomienkové stretnutie bolo ukončené vystúpením folklórnych súborov z Tisovca a okolia.

Milan KOVÁČIK

Dokument o SNP Poéma o svedomí

Vo Vydavateľstve Tatran vyšla v roku 1979 pri príležitosti 35. výročia SNP publikácia *Návraty k živému prameňu. Slovenské národné povstanie v slovenskom filme. Úvodnou štúdiou Ernesta Štrica sú zdokumentované všetky slovenské celovečerné hrané filmy s tematikou SNP od roku 1948 do roku 1978. Celkom 19 hraných filmov, ktoré nakrútili 14 režiséri v Štúdiu hraných filmov, Slovenskej filmovej tvorby, Bratislava – Koliba.*

Prvý z kolekcie filmov na povstaleckú tému sa začal nakrúcať v interiéroch, v najmenšom ateliéri na svete, v budove bývalého rozhlasu. **Vlčie diery** podľa námetu veľikána slovenskej kinematografie a režiséra Paľa Bielika. (Zabudlo sa na ne, keď v nemilosti prestali sa uvádzať autori scenára: P. Bielik, W. Sent, L. Lahola). Nasledovali filmy **Posledný návrat** (režia František Kudláč), **V hodine dvanásť** (režia Andrej Lettrich, Jozef Medved'), **Kapitán Dabač** (režia Paľo Bielik), **Prerušená pieseň** (režia Nikolaj Sanišvili, František Žáček), **Predjarie** (režia Vladimír Bahna), **Stopy na Sitne** (režia Vladimír Bahna), **Keby som mal pušku** (režia Štefan Uher), **Hľadači svetla** (režia Miroslav Horňák), **Trofej neznámeho strelca** (režia Vladislav Pavlovič), **Dolina** (režia Štefan Uher), **Človek na moste** (režia Ján Lacko), **Veľká noc a veľký deň** (režia Štefan Uher), **Súkromná vojna** (režia Martin Holý), **Deň, ktorý neumrie** (režia Martin Ťapák), **Stretnutie** (režia Paľo Bielik), **Život na úteku** (režia Jozef Režucha), **Do posledného dychu** (režia Jozef Režucha), **Poéma o svedomí** (režia Vladimír Bahna, Zoro Záhon).

Začalo sa vystrihovať

O poslednom filme sa priebežne písalo, informovalo o obsahu, priebehu realizácie, medzinárodnom hereckom obsadení, koncipovali sa prípravy na uvedenie k 35. výročiu SNP v roku 1979, ale všetko sa zvrtilo po dokončení filmu a predložení na schválenie.

Začal sa niekoľkomesačný proces spochybňovania a vystrihovania pod taktovkou vtedajšieho oddelenia kultúry ÚV KSS. Najprv sa začalo s vystrihovaním jednotlivých autentických postáv, ktoré očividne pripomínali skutočných odbojárov, a keďže boli stále nepohodlní, v nemilosti, nemohli sa ukázať vo filme, tak ako sa nemohli ukázať počas osláv na tribúnach, lebo tie boli vyhradené, len pre verchušku a vyvolených vtedajšej politickej a vládnej garnitúry.

Vystrihovanie pokračovalo jednotlivými scénami, potom celými sekvenciami, a z dvojdielného hraného filmu zostalo niečo medzi jednodielnym a dvojdielnym projektom, pri formálnom dodržaní parametrov pre vyúčtovanie nákladov a honorárov.

Ešte bolo treba film narýchlo odpremietať, aby mohol skončiť na polici v archíve. A potom už nič.

V tých rokoch neboli ojedinelé aj horšie prípady. Roztrhnuté vrece po ideologickom pléne zo 70. rokov otvorilo priestor pre majstrov v domýšľavosti, vyhľadávaní falošných významov, dvojzmyslov z vlastného strachu. Vyzeralo to, ako jedna pani povedala... V skutočnosti jeden súdruh povedal a potom sa už nediskutovalo. Na papier sa nikdy nič neprikázalo, nezaznamenalo. Bolo treba vykonať povedané i odporúčané. K niektorým drobným zmenám a uvoľneniu vo filme došlo v osemdesiatych rokoch. Ale príznak tu nápadne i nenápadne zostal. Mal najviac zázemia v straníckych štruktúrach a v umeleckých zväzoch.

Film ich neoslovil

Po 25 rokoch od nakrútenia filmu, v rámci príprav uviesť film v Múzeu SNP v Banskej Bystrici pri 65. výročí SNP v roku 2004, boli rozposlané žiadosti ministerstvám kultúry, zahraničných vecí, obrany, vnútra.

Iba z ministerstva obrany pozvali režiséra, aby mu vysvetlili, že sa bude konať americký deň a projekcia tohto filmu nezapadá do programu. Oslovení boli aj súdruhovia, ktorí si pripravovali oslavy SNP nezávisle, ale film ich neoslovil, tak ako pred 35 rokmi, keď sa nakrútil a oslavy SNP zavýšili, ako obyčajne, slávnostným obedom.

Po piatich rokoch, v roku 2009, išla opäť žiadosť na ministerstvo kultúry, so žiadosťou o finančnú podporu na úpravu filmu pred jeho uvedením, s predchádzajúcim súhlasom dedičov autorských práv (scenár, režia, hudba) a projektom výstavy filmových plagátov, filmovej fotografie, projekcie filmu v Múzeu SNP, v rodnom kraji režiséra Vladimíra Bahnu, v Banskej Štiavnici, Pukaneci, Leviciach, projekcie pre školy a stretnutia s odbojármi, účastníkmi SNP. Postprodukčné práce na dokumente **POVSTANIE**, ktorý bude uvedený s hraným filmom.

Odmietnutie bolo s vysvetlením, že už nie sú peniaze, ale s povzbudením, že o pár mesiacov v roku 2010 začne fungovať Audiovizuálny fond, a to bude tá správna adresa.

V roku 2010 bol vypracovaný kompletný projekt s popisom projektu, rámcovým rozpočtom a doručený Audiovizuálnemu fondu.

Odpoveď bola stručná a jasná. Slovné hodnotenie nie je známe. Projektu boli odborníkmi odbornej komisie pridelené body. Celkom

Ústup povstalcov do hôr

11 bodov, v priemere 24 percent. Na základe hodnotenia odborná komisia neodporučila poskytnutie finančných prostriedkov s poďakovaním za dôveru, ktorá bola prejavovaná predložením žiadosti Audiovizuálnemu fondu a želaním veľa úspechov v ďalšej činnosti.

Nový projekt

V roku 2011 bol vypracovaný nový projekt v spolupráci so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov a klubom umelcov pri ústrednej rade SZPB, na uvedenie *Poéma o svedomí* s dokumentom *Povstanie*, v Banskej Bystrici, s podrobnou charakteristikou projektu, podrobným rozpočtom, sprievodnými akciami s mládežou, projekcie a stretnutia s účastníkmi odboja, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Veľký Kráľ, Pukanec, Levice.

Odborníci odbornej komisie v počte 5 odborníkov slovné hodnotili projekt 5 x detto.

Prvý člen: Ide o zaujímavý projekt, zdá sa, že by mohol mať aj prínos pre verejnosť, ale vzhľadom na to, že nie je záruka ďalšieho rozvoja a fond nemá v súčasnosti dostatok finančných prostriedkov, nie je v jeho možnostiach, aby projekt podporil.

Druhý člen: Je to zaujímavý projekt, ale vzhľadom na to, že nie je záruka ďalšieho rozvoja a diváckeho záujmu, odporúčam aj na možnosti fondu v tejto výzve projekt nepodporiť.

Z prava: L. Haverl, M. Gallo (L. Novomeský, J. Lettrich)

Tretí člen: Nie je záruka ďalšieho rozvoja a diváckeho záujmu a preto aj vzhľadom na obmedzené finančné prostriedky tento projekt nepodporiť.

Štvrtý člen: Je to úplne nový projekt a podľa spracovania projektu je to akoby jednorazová udalosť bez záruky diváckeho úspechu a nie je v možnostiach takýto riskantný projekt podporiť.

Piaty člen: Jedná sa o zaujímavý projekt, no je to divácky riskantný projekt, v súčasnej dobe nie je v rámci AVF v možnostiach financovať tento projekt.

S poďakovaním za dôveru,

ktorú ste nám prejavili predložením žiadosti a želaním úspechov v ďalšej činnosti.

Očami študentov

Sprievodná akcia projektu SNP očami študentov umeleckej školy sa uskutočnila reálne nezávisle a v predstihu. V spolupráci so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov, klubom umelcov pri ústrednej rade SZPB, šéfredaktorkou dvojtyždenníka antifasistov **BOJOVNÍK** a poslucháčmi Strednej umeleckej školy Ladislava Bielika v Leviciach podarilo sa vytvoriť a publikovať

stále hledá zdroje na rekonstrukci

Z prava: M. Dočolomanský, E. Bindas (G. Husák, J. Ursíny)

Donovaly. Pred ústupom do hôr

Z filmovej rekonštrukcie zlučovacieho zjazdu KSS a Sociálnej demokracie. Pri mikrofóne K. Šmidke (C. Filčík)

C. Filčík (K. Šmidke) V rozhovore s lesnými robotníkmi

diela na tému vojna a Slovenské národné povstanie. Motiváciou bolo pedagogické vedenie učiteľov, krajinársky kurz i ukážky z filmu Poéma o svedomí. Študenti vyprojetovali a vytvorili diela, ktoré umiestnili do prírody a vyriekli osobné výpovede. (BOJOVNÍK – dvojstrana 9.8. 2012)

Poéma o svedomí nie je bojovou kronikou povstania a neprebíha vo frontových líniiach za dunenia zbraní, ale v hlbokom podpolí a v hlbokom vnútri súčasníkov a účastníkov. Osvetľuje myšlienky a spôsoby ilegálneho odporu a približuje historické zápasy za oslobodenie Slovenska a Československa.

Koncepciu celonárodného povstania aj v spolupráci so zložkami občianskej opozície, Vianočnú dohodu o Slovenskej národnej rade, vypuknutie SNP, zjednocovací zjazd KSS a sociálnej demokracie, politické zjednotenie robotníckych strán na konferencii závodných výborov v Podbrezovej, londýnsku kapitolu (Beneš – Novomeský) o spolužití Slovákov a Čechov, partizánsky odboj, organizovanie ohnísk odporu na území obsadenom nacistami, historický význam Slovenskej národnej rady, vrcholného orgánu slovenského odboja a jej vládna a politická moc na oslobodenom slovenskom území, prvom slobodnom území v roku 1944, vyhlásenie programu prvej čl. vlády na oslobodenom území v Košiciach.

Londýnska kapitola

Dialóg zo scenára medzi prezidentom Edvardom Benešom a Ladislavom Novomeským

L. Novomeský: Existencia a rozvoj slovenského národa nie je v nijakom rozpore s existenciou národa českého. Konštituovali sme sa ako národ dávno pred ľudákmi a Tisom. Náš národ dnes, to je povstanie.

E. Beneš: Treba si uvedomiť, že československý odboj má významné postavenie tak u západných mocností, ako aj v Moskve. Uznávate Československú republiku? Uznávate prezidenta republiky?

L. Novomeský: Pán prezident, táto otázka nie je sporná. Odpovedali sme na ňu už tým, že sme na vaše pozvanie sem prešli.

E. Beneš: Uznávam, že dohoda o vzťahu Čechov a Slovákov je nevyhnutná.

L. Novomeský: Slovenský národ povstal za oslobodenie Československa a predstavuje si, že zaujme v ňom také miesto, aké mu patrí.

E. Beneš: Opätovne zdôrazňujem myšlienku konti-

nuitu republiky a táto kontinuita sa vzťahuje aj na osobu prezidenta. V niektorých veciach môžu byť názorové diferencie, nie je tu však podstatná názorová rôznosť, ktorá by obe strany politicky rozdeľovala.

L. Novomeský: Do konkrétnej situácie na Slovensku musíme priniesť konkrétne odpovede a treba nám pomýšľať na skorý návrat.

E. Beneš: Uznávam, že vrcholným orgánom domáceho slovenského odboja je Slovenská národná rada, tak ako ona uznáva, že vedenie zahraničného odboja patrí prezidentovi, vláde a štátnej rade. Vládnu a politickú moc na oslobodenom slovenskom území, t.j. prvom slobodnom území Československej republiky, bude mať Slovenská národná rada.

L. Novomeský: Pán prezident, toto vaše vyhlásenie je mimoriadnym úspechom našej spoločnej veci.

Beneš: Povedzte doma, páni, že v Londýne sú realisti.

Na tému SNP

Daniel Šovc (kňaz z dokumentu POVSTANIE)

Aj dnes sa hovorí, že treba Slovenské národné povstanie prehodnotiť, hovorí sa o augustovom puči. Slovenské národné povstanie nebol augustový puč, bolo to vystúpenie vysoko pozitívne, eticky i mravne, a ním tento národ vstúpil do rodiny európskych národov, do rodiny protihitlerovskej koalície.

Slovenské národné povstanie možno prehodnotiť jedine tak, že nakoľko kto v ňom participoval a v akej miere, lebo aktivita niektorých osobností bola v nedávnej minulosti preexponovaná.

Peter Weis (z dokumentu POVSTANIE)

Patriť som k skupine poslancov, ktorá v roku 1992 navrhla, aby sa 29. august stal znovu štátnym sviatkom Slovenskej republiky. Aby sa naša štátnosť, ktorú sme začali budovať, opierala o pevnú tradíciu.

Ak si spomenieme na 50. výročie ukončenia 2. svetovej vojny, či už v Londýne, v Paríži alebo v Moskve, Kyjeve alebo v USA, je jasné, že štáty protifašistickej koalície, do ktorej sa Slovensko povstaním pridalo, si vážia tento krok a hrdinov, ktorí prispeli k porážke fašizmu. Tradícia protifašistického zápasu je stále silnou a trvalou tradíciou, ktorú vyznáva Európa, krajiny Európskej únie, teda to spoločenstvo národov, ktorého sme sa stali aj my súčasťou. Môžeme s hrdosťou vnímať veľké činy slovenských ľudí, vojakov slovenskej armády, ich veliteľov, partizánov a príslušníkov takmer 30 národov, ktorí bojovali v Slovenskom národnom povstaní. Je to zdroj našej hrdosti a pevný fundament pre samostatnú slovenskú štátnosť.

Ernest Štric (scenárista, filmový teoretik)

Slovenské národné povstanie znamená pre históriu nášho štátu životný medzník a slovami Ladislava Novomeského predstavuje „vstupenku“ Slovenska do najnovších dejín. Nevyčerpatelnosť témy SNP potvrdia diela, ktoré prídu. Pôjde o to, aby sa táto dejinná epocha, jej zmysel, vnútorný pátos, ale i zápas meral „súdobnými meradlami“, aby sa vážilo, čo bolo pre život a budúcnosť to podstatné, kde malo svoje korene. Umelecký odkaz tejto kontinuity bude stále aktuálny. Umenie cez jedinečnosť chvíľ a situácií v živote ľudí, v ich zápase a dialógu bude toto svedectvo naďalej ozvlášťovať a hľadať preň prostriedkami vlastnými konfrontáciu minulosti s prítomnosťou, ale i prítomnosti s budúcnosťou.

Hana Gregorová

(30. 1. 1885 – 11. 12. 1958) – SPISOVATEĽKA

V knihe Gregorovský dvor spomína Dagmar Gregorová-Prášilová, dcéra Jozefa Gregora Tajovského a Hany Gregorovej, na svoju matku s láskavou nostalgiou: „... z odstupu rokov, keď minulé časy vystupujú celkom plasticky, prichádzam na to, že mamička vlastne prežívala život inak ako otecko. Bola rozhodne menej realistická, viac romantická, snívá, rada čítala romány, donekonečna vedela o nich debatovať s priateľmi, bola dušou bratislavskej umelecko-literárnej spoločnosti...“ Aká bola spisovateľka, publicistka, organizátorka kultúrneho diania na Slovensku a jedna z našich prvých bojovníčok za práva žien? Aká bola žena, autorka mnohých poviedok, noviel, esejí, románov, novinových článkov, ktorá celý život žila v tieni, ale pokojne, po boku svojho slávneho manžela?

Hana Gregorová sa narodila 30. januára 1885 v Martine, v rodine starého garbiarskeho rodu Lilgovcov, ktorý pochádzal z Dánska. Otec Ján Lilge bol vážený mešťan s národným cítením, ale v podnikaní sa mu veľmi nedarilo a rodina takmer vyšla na mizinu. Navyše bol chorľavý, a tak celú starosť o domácnosť, malé hospodárstvo a rodinu prevzala jeho manželka, s ktorou sa oženil ako vdovec. V rodine sa po prvej dcére Ľudmile, známej bylinkárke a ľudovej liečiteľke, narodil syn Milan, potom dcéra Hana a po nej syn Ivan, autor drobných literárnych diel. Otec rodiny zomrel roku 1900, keď boli deti malé a matka zostala na ich výchovu a zabezpečenie sama, preto jej deti museli od malička pomáhať.

Spolu so súrodencami navštevovala Hana Gregorová základnú školu v rodisku. Mala šťastie na učiteľov. Najskôr ju učil Ján Melička a potom národovec, bývalý profesor revúckeho gymnázia Andrej Sokolík. Po skončení maďarskej meštianky túžila po ďalšom vzdelaní, ale doma nebolo peňazí, preto sa usilovala nadobudnúť vedomosti samovzdelávaním a čítaním. Rada navštevovala kultúrne podujatia, ktorých bolo v tom čase v Martine viac než dosť. Hrala v amatérskom divadle a bola členkom

známeho martinského Spevokolu, kde spoznala svojho budúceho manžela, spisovateľa Jozefa Gregora Tajovského, za ktorého sa vydala roku 1907. Po svadbe odcestovala za ním do rumunského Nadlaku, kde pracoval ako uč-

ktoré sa niesli v znamení zanietých diskusií o kultúre.

Cez prázdniny roku 1912 navštívila Jozefa Gregora Tajovského česká učiteľka Mária Dvořáčková, ktorá sa stala Haninou celoživotnou priateľkou. Práve jej

slovenských žien a feminizmus. Reakcia nedala na seba dlho čakať. Na Hanu Gregorovú sa zniesla spfška kritiky a osočovania, dokonca ju odsudzovali i samy ženy.

V roku 1915 Jozef Gregor Tajovský narukoval do rakúsko-

stvo školstva a národnej osvety do Prahy. V roku 1920 sa jej manžel vrátil z ruských légií domov a Hana chcela, aby prišiel za ňou do Prahy, ale citlivý spisovateľ sa so Slovenskom nevedel rozlúčiť. Nakoniec sa rozhodli, že budú žiť v Bratislave, kde Tajovský prijal miesto prednostu Umiestňovacej kancelárie. V tom období vyšli Hane Gregorovej knihy poviedok *Môj svet a Pokorní ľudia* i kniha *Slovenka pri krbe a knihe*. Bolo to zadosťučinenie, ktoré jej posilnilo sebavedomie. V novom domove s nadšením vítala hostí, mnohých slovenských i českých spisovateľov, hudobníkov, výtvarníkov, politikov. Medzi najbližších patrili Gejza Vámoš, Emil Boleslav Lukáč, Laco Novomeský, Vlado Clementis, Ján Smrek, Fraňo Kráľ, Janko Jesenský, Janko Alexy a mnohí iní, pre ktorých neúnavne pripravovala literárne salóny.

V dvadsiatych rokoch minulého storočia stáli Gregorovci pri založení Literárneho odboru Umeleckej besedy slovenskej a Hana sa stala predsedníčkou. V roku 1932 však boli s niekoľkými ďalšími spisovateľmi po písomnom proteste proti strielaniu na štrajkujúcich robotníkov v Košútoch z tejto organizácie vylúčení a literárne sa odmlčali. Na zložité otázky súvisiace s vtedajšou hospodárskou a politickou situáciou odpovedala Hana Gregorová románmi *Vlny duše* a *Čas nezastavíš*. V cestopisenej próze *Svet je tak krásny* spracovala zážitky z pobytov v cudzine. V roku 1945 vydala zápisky zo života svojich vnúčat pod názvom *Život bez tône a slzy vekov*. Okrem toho napísala aj niekoľko kníh pre deti – *Oddané srdiečka*, *Rozprávky z rádia*, *Kytka*, *O Zorke, čo každému svietila*, *Pavko v Prahe*. Z maďarčiny preložila Mikszáthov *Dáždnik sv. Petra* a z češtiny *Chrobáčiky* od Jana Karafiáta.

Po smrti svojho manžela Jozefa Gregora-Tajovského odišla roku 1940 za svojou dcérou Dagmar Gregorovou-Prášilovou, neskôr známou publicistkou, do Prahy, kde prežila zvyšok života. Zomrela 11. decembra 1958 v Prahe a jej urna je uložená v manželovom hrobe v Tajove.

Jozef LEIKERT

Jozef Gregor Tajovský, Hana Gregorová s dcérou Hanou Prášilovou.

Foto: wikipedia

tovník Ľudovej banky. Pre túžbu mladej manželky po vzdelávaní a spisovateľské ambície mal Tajovský pochopenie a podporoval ju v tom. Aj na novom pôsobisku Hana hrala divadlo, rozširovala časopis *Denica* a slovenské knihy. Keď sa manželia presťahovali do Prešova, chodili so slovenskými knihami po okolitých dedinách a zbierali rôzne predmety ľudového umenia pre pražské a martinské múzeá. Dom Gregorovcov sa stal vyhľadávaným miestom priateľských stretnutí,

venovala poviedku *Láska detinská*. V tom istom roku sa Gregorovci presťahovali do Martina, ale Hane už malé mesto nestačilo. Pod vplyvom svojej priateľky odišla do Prahy, kde navštevovala kultúrne podujatia, zoznámila sa s významnými predstaviteľmi českej kultúry, no stále zamestnanie si nenašla. Vrátila sa do Martina, kde sa venovala prednáškovej činnosti. Pozornosť upútala prednáškou na večierku *Živeny* a pri predstavení knihy *Ženy*, keď otvorene obhajovala emancipáciu

uhorskej armády a ona zostala v dedinke Bystrička pri Martine sama. Bolo to pre ňu ťažké obdobie, najmä keď sa jej zakrátko narodila vytúžená dcéra Dagmar, o ktorú sa musela v biednych vojnových časoch postarať. Po vojne svitla mladej žene nová nádej a s novým elánom si hľadala spoločenské uplatnenie. Keď ju odmietli v redakcii *Národných novín*, odišla do Košíc, kde pracovala ako redaktorka *Slovenského východu*, ale zakrátko odišla za prácou ešte ďalej – na Minister-

Storočnica Ondreja Hrušku

Učiteľ Ondrej Hruška (1912–1983), účastník národnooslobodzovacieho a protifašistického boja v rokoch 2. svetovej vojny v Klenovci, absolvoval počas vojenskej základnej služby školu pre dôstojníkov v zálohe. Roku 1944 sa zapojil do prípravy povstania v rámci branného výcviku záloh, počas ktorého už pred vyhlásením povstania sa sformovala jeho rota.

Začiatkom septembra 1944

sa táto vojenská jednotka stala súčasťou pešieho práporu II/18 Narcis, ktorému velil kapitán Ľudovít Šuška. Rota nadporučíka v zálohe Ondreja Hrušku zasiahla do obranných bojov v Rimavskej doline v polovici októbra 1944, keď nemecká fašistická armáda zaútočila na povstalecké územie za Maďarska. Napriek úspešnej obrane práporu pri Rimavskej Bani sa nepriateľským jednotkám podarilo preniknúť

cez postavenia práporov Astra, Chryzantéma a Prvosienka v Gemeri do Tisovca a po jeho páde prápor Narcis ustúpil z Rimavskej Bane cez Klenovec a Kokuvu nad Rimavicou na Sihlu, kde ukončil svoju činnosť.

Ondrej Hruška po zatlačení povstania do hôr spolupracoval s ilegálnym protifašistickým hnutím a partizánmi. Po oslobodení obce v januári 1945 sa zapojil do obnovy vojnou zni-

O. Hruška

čeného kraja. Bol učiteľ, neskôr riaditeľ školy a kronikár obce. Vychoval niekoľko generácií detí a mládeže. Zozbieral mnoho materiálu zo starších a novších dejín Klenovca. So spoluautorom Samuelom Klenovským vydal štúdiu SNP v Klenovci, ktorá vyšla tlačou v edícii Gemersko-malohontskej vlastivednej spoločnosti v Rimavskej Sobotě. Dňa 21. septembra si obec, škola a spoločenské organizácie, v ktorých bol aktívnym členom, pripomenuli 100. výročie jeho narodenia.

Július MOLITORIS

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

• **Bratislava 7:** Michal Rjabik 92, Alžbeta Kardošová 85 a Ján Barczy 45 rokov.
 • **Bratislava 9:** Gabriela Kamenická 93 a Viera Babničová 84 rokov.
 • **Bratislava 16:** Mária Hucíková 81 rokov.
 • **Bratislava 24:** JUDr. Miroslava Mesiarová 90 a Dr. Milan Kašjak 84 rokov.
 • **Bratislava 26:** Anna Balážová 90 rokov.
 • **Bratislava 44:** Ján Chovanec 84 rokov.
 • **Bratislava 46:** Vladimír Chlebo 93 rokov.

• **Brezno 1:** Marta Szabová 89 a František Ličko 70 rokov.
 • **Brezno 2:** Ján Balla 80 a Ján Zemko 60 rokov.
 • **Badín:** Vojtech Lenci 65 rokov.
 • **Bzince p/Javorinou – Cetuna:** Anna Fraňová 84 rokov.
 • **Banská Bystrica – Tr. SNP:** Elena Kotočová 93, Anna Pálková, Alžbeta Uhrínová a Ivan Majerčín 83, Margita Krčová 80 rokov.
 • **Banská Bystrica – Fončorda:** Jozefína Kaliská 93 rokov.
 • **Banská Bystrica – Stred:** Anna Krúdyová 87 rokov.

• **Bojnice:** MUDr. Ing. Rudolf Borovský 89 rokov.
 • **Bardejov 1:** Anna Holovačová 93, Helena Vabnová 91, Helena Šutorová 89, MVDr. František Šarišský 84 a Daniela Banická 45 rokov.
 • **Bardejov 2:** Vladimír Sibert 35 rokov.
 • **Bardejov 3:** Mária Pasičniková 75 rokov.
 • **Becherov:** Mária Žurbejová 90 rokov.
 • **Cigel'ka:** Peter Mochnacký 89 a Stanislav Gajdoš 60 rokov.
 • **Dunajská Streda:** Ing. Tibor Kornfeld 60 rokov.

• **Gemerská Poloma:** Štefan Šmelko 85, Štefan Gubek 82, Jozefína Koltášová, Ján Šafár a Ondrej Hajdučko 70, Ondrej Romok a Ing. Ján Franko 60 rokov.
 • **Hniezdne:** Alžbeta Dubjelová 85 rokov.
 • **Hrachovo:** Matúš Halaj 86 a Marek Budovec 35 rokov.
 • **Kremnica:** Ján Dušánek 75 rokov.
 • **Košice pri IS:** Mária Krišková 87 rokov.
 • **Košice – Staré Mesto:** Peter Matišin 89 rokov.
 • **Košice 7:** Ida Lacková 95 a Zlatica Hrudalová 86 rokov.
 • **Košice 16:** Štefan Feher 88 rokov.
 • **Košice 20:** Michal Hirkala 81 rokov.
 • **Košice – Juh:** Milan Lauko 91 a Ján Gbúr 90 rokov.
 • **Obľv Košice:** Ján Galdún 94, Ladislav Stráňský 93, Michal Tomečko 91, Peter Matišin 89, Michal Maďar 87, Zuzana Szantová a Michal Beňak 86, Berta Grossová 85 rokov.
 • **Krivé:** Žofia Steranková 89 rokov.
 • **Lipany:** Anna Timčová 81 rokov.
 • **Lehota p/Vtáčnikom:** Jozef Vida 93 rokov.
 • **Levice:** Mária Obertová 75 rokov.
 • **Lučenec 1:** Ján Novák 89 rokov.
 • **Lučenec 2:** Jolana Botošová 80 a Matúš Budáč 65 rokov.
 • **Lúčky:** Helena Michalková 80 rokov.
 • **Liptovský Mikuláš:** Milan Gerik 88 a Miroslav Kašák 50 rokov.
 • **Modra:** PhDr. Anna Bibzová 80 rokov.
 • **Melčice – Lieskové:** Mária Šprtlová 90 rokov.
 • **Myjava:** Imrich Bagala 88, Bohumír Havíř 84 a Oľga Mocková 55 rokov.
 • **Martin – Stred:** Zuzana Harnanová 82 rokov.
 • **Martin – Sever:** Mária Pelcrová 85 rokov.
 • **Nitra – Horné Mesto:** Emil Bušovský 91, Anna Janošková 85, Viliam Babka 82 a Alžbeta Kuková 81 rokov.
 • **Osádka:** Juraj Murina 84 a Jolana Murinová 80 rokov.
 • **Očová:** Mária Ďurečková 70 rokov.
 • **Pezinok:** Anna Lovičová 88 rokov.
 • **Poltár:** Anna Kubušová 81 rokov.
 • **Prešov 5:** František Sotolář 91, Magdaléna Tarjányiová 89, Mária Kobeláková 86, Eva Sepešiová a Ján Ratica 70, Milan Korkobec 65 rokov.
 • **Obľv Prešov:** Ján Gmitter 93, František Hrbál 90, Matej Červenák 89, Ing. Eduard Hažír a Demeťer Kriško 85 rokov.
 • **Prievidza:** Lukáč Minich 91 a Alžbeta Pavlová 83 rokov.
 • **Pohorelá:** Juliana Tlučáková 93 a Anna Sýčová 75 rokov.
 • **Pichne:** Michal Maciboba 99 rokov.
 • **Rimavská Sobota 1:** Mgr. Elena Rajzingerová 65 rokov.
 • **Rimavská Sobota 2:** Ing. Ivan

Pivník 65, Dušan Nociar 60 a Jana Rojtíková 55 rokov.
 • **Ružomberok:** Anna Buková 90 rokov.
 • **Raslavice:** Margita Janošková 85 rokov.
 • **Stebník:** Mária Peregrimová 84 rokov.
 • **Sliach:** Zuzana Pavlíková 93 a Milan Markovič 70 rokov.
 • **Stará Kremnička:** Rozália Orságová 90, Kamil Žiak 81, Jaroslav Sekereš 60, Jozefka Kaštierová 50 a Antónia Medlová 40 rokov.
 • **Stará Ľubovňa:** Margita Česlíková 87 a Ing. Dušan Kandra 70 rokov.
 • **Spišská Nová Ves:** Cecília Macková 93 rokov.
 • **Senica:** Anna Bartoňová 83 a Anna Jankovičová 80 rokov.
 • **Sučany:** Ján Jamriška 88, Andrejka Mikušová 84 a Elena Jamrišková 82 rokov.
 • **Snina – mesto:** Jozef Sporinský a Vasil' Simkulet 90, Anna Rondošová 81 rokov.
 • **Sečovce:** Lida Vojteková 50 a Denisa Maková 35 rokov.
 • **Tisovec:** Zuzana Pardupová 91, Pavel Murárik 90 a Lubomíra Murtinová 85 rokov.
 • **Tmače:** Emília Červenáková 84, Ján Hruzík 83 a Zuzana Titurusová 60 rokov.
 • **Trnava 2:** Štefan Mokry 92, Stela Kovačovičová 91, Vojtech Dobozy 90 a Jaroslav Žilák 85 rokov.
 • **Turany:** Božena Vandlíková a Juraj Černek 92, Etela Majerová 91, Dobroslav Fúčela 87, Anna Ujčeková 84, Helena Hudryová a Dušan Čanady 83, Anna Liskajová a Vladimír Šidlo 82, Emília Reválová a Ing. Pavol Hulec 81, Ondrej Frkaň 80, Emília Reichelová 70, Anna Brxová 65, Jozef Blizniak 60 a Martin Horvath 35 rokov.
 • **Trenčín 1:** Ján Klčo 85 a PhDr. Ján Delinčák 55 rokov.
 • **Trenčín 2:** Marta Pířšová 88 a Rozália Majerníková 83 rokov.
 • **Topoľčany 2:** Július Kaiser 89, Karel Kohl 84 a Jozef Bystričan 81 rokov.
 • **Trebišov 2:** Martin Urban 40 rokov.
 • **Ulič:** Gizela Lipovská 90 rokov.
 • **Vráble:** Koloman Hamar 90, Margita Holková 87, Ján Tužinský 82, Mgr. Jarmila Reichelová 70, Alžbeta Mandzelová 65, Soňa Madurkayová 60 a Peter Marko 55 rokov.
 • **Vlachs:** Vladimír Hlavatý 80 rokov.
 • **Vyšný Tvarožec:** Terézia Varchoľová 55 rokov.
 • **Závadka n/Hronom:** Jozef Hruška 60 rokov.
 • **Závažná Poruba:** Katarína Jambričová 50 rokov.
 • **Zvolenská Slatina:** Anna Mikulášová 85 a Zuzana Babicová 82 rokov.
 • **Zemplínska Teplica:** Mária Šikarová 90 rokov.
 • **Žiar n/Hronom:** Ing. Albert Frič 83 a Mária Orságová 82 rokov.

Odišiel odbojár

Koncom septembra sme sa v Badíne, okres Banská Bystrica, naposledy rozlúčili s ilegálnym pracovníkom a priamym účast-

níkom SNP, nositeľom mnohých vyznamenaní a ocenení za prácu v SZPB Ondrejom Dankom.

Narodil sa 14. júla 1922 v Žarnovici – časť Lukavica. Po skončení školop povinnej dochádzky pracoval ako sluha u gazdu. Od roku 1939 sa zamestnal na štátnej pile v Žarnovici. V drevárskom podniku Bučina vo Zvolene pracoval v rôznych vedúcich funkciách od roku 1948 až do roku 1982, kedy odišiel na zaslúžený dôchodok.

Od roku 1941 po vstupe do KSS pracoval v ilegálnom hnutí v žiarskom a novobanskom okrese pod vedením Karola Dolinského až do jeho nástupu na základnú vojenskú službu k 1. delostreleckému pluku v Topoľčanoch. V SNP bojoval na rôznych úsekoch frontu ako člen de-

lostreleckej batérie pri Prievidzi, Jalnej, Hronskej Dúbrave, Krupine, Dobrej Nivej, a Hájníoch. Po potlačení povstania bol na Poľane nemicami zajatý.

Pri transporte do Nemecka sa mu podarilo ujsť a znova sa zapojiť do ilegálnej práce v mieste svojho bydliska až do príchodu Červenej armády.

Dlhé roky pracoval ako člen výboru ZO SZPB v obci Badín. Za zásluhy v odbojovej činnosti mu udelili Medailu M.R. Štefánika 1. stupňa. Pri príležitosti 90. narodenín na oslavách 68. výročia SNP v Banskej Bystrici ho ocenili najvyšším vzájomným vyznamenaním Za vernosť. Jeho statočné srdce dotýklo 26. septembra. *Česť jeho pamiatke!*

Ján DONOVAL, tajomník ZO SZPB

Opustila naše rady

Odbojári Oblastného výboru v Lučenci sa 26. septembra rozlúčili na cintoríne v obci Cínobaňa z našou členkou EMÍLIOU WITTLINGOVOU rodenou VÁCLAVIKOVOU. Opustila nás po krátkej zhubnej chorobe dňa 23. septembra vo veku 67 rokov.

Milka, ako ju všetci poznali a oslovovali, mala neľahký osud. Ťažké detstvo nebolo v jej jemnej tvári vôbec badať. Hádám svoj ťažký osud zakrýval jej „odzbrojujúci“ úsmev a dokorán otvorené srdce pre všetkých, s ktorými sa stretla.

Narodila sa 22. 4. 1945 v Dolnom Tisovníku okr. Modrý Kameň.

Keď zazrela svetlo sveta, jej otecko Emil Václavik už nežil. Ako vojaka I. Československej armády na Slovensku, neskôr účastníka SNP, fašisti 21. januára 1945

v lesíku za Kováčovú pri Zvolene popravili. Mamičke Helene Václavikovej rod. Bystrianskej, ktorú fašisti taktiež internovali sa podarilo utiecť z Kolešne pri Zvolenskej Slatine, kde bola internovaná. Do oslobodenia sa skrývala u príbuzných na štiavnických lazoch. Mamička sama nevedela uživiť 6 hladných detí. Milku so sestrou Aničkou

a bratom Rudkom umiestnili do sirotinca v Radvani. Po absolvovaní základnej školy odišla do odborného sklárskeho učilišťa v Katarínskej Hute, kde zostala aj pracovať. Tam sa zoznámila aj s manželom Ladislavom Wittlingom, s ktorým vychovala tri deti.

Milka nikdy nezabudla na svoje detstvo, preto roztvoreným priehrdím rozdávala upokojujúci úsmev a srdce najmä deťom. Jej aktivity boli známe dlhé roky ako členky Slovenského Červeného kríža, v spevokole a v SZPB v Cínobani.

Bola neustále v blízkosti svojho brata Rudka Václavika (tajomníka oblastného výboru v Lučenci), ktorého sprevádzala takmer na každej významnejšej odbojárskej akcii.

Milka, odpočívaj v pokoji! Zanechala si nám hrejivé srdce a teplý snečný úsmev.

Jozef PUPALA

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Bratislava 9** s 87-ročným Eugenom Kropilákom.
 ■ **Bratislava 15** s 91-ročnou doc. Štefániou Gašparíkovou, CSc.
 ■ **Bolešov** s 93-ročným Augustínom Horváthom.
 ■ **Badín** s 90-ročným Ondrejom Dankom.

■ **Blatnica** s 87-ročnou Annou Pavolkovou.
 ■ **Gemerská Poloma** s 80-ročným Jurajom Madáčom.
 ■ **Prievidza** s 92-ročnou Justínou Bobokovou.
 ■ **Prešov 5** s 95-ročnou Máriou Klauzerovou a 80-ročnou Veronou Jurčíkovou.

■ **Púchov** s Františkou Zemanovou.
 ■ **Sliach** s 88-ročným Stanislavom Sochorom.
 ■ **Topoľčany 2** so 61-ročným Michalom Žitňanom.
 ■ **Vlachs** s 97-ročným Ondrejom Klocokom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Liptovčania nezabúdajú na u

Tak ako ostatné mestá a obce po celom Slovensku, aj v Liptove si pripomenuli Slovenské národné povstanie v mnohých mestách a obciach. Bojovník prináša prehľad pietnych spomienok na Liptove tak, ako ich zaznamenali naši dopisovatelia Ján Machovič a Peter Vrlík.

Slemä

Oslavy SNP v Liptove sa začali už v polovici augusta. Tradičný turistický pochod na vrchol Slemä sa uskutočnil 18. augusta. Tento vrch sa týči nad obcou Liptovská Porúbka. Obec je známa ako významné centrum protifašistického odboja v Hornom Liptove. Výstupy na Slemä majú už vyše štyridsaťročnú tradíciu.

Cieľom turistického pochodu je bralnatý, zalesnený končiar Slemä. Na jeho vrchoch narazilo v októbri 1944 dopravné lietadlo, v ktorom boli príslušníci II. československej paradasantnej brigády, ktorí prichádzali na pomoc SNP. Všetci zahynuli. Pozostatky lietadla sa na vrchole nachádzajú aj v súčasnosti. Každoročným pochodom si účastníci pripomínajú túto tragickú udalosť a k pamätníku obetiam tragédie kladú kvetiny. Na vrchole privítala účastníkov starostka obce Jana Gazdičová

a jej zástupca Milan Vlček pripomenul udalosť pred 68 rokmi. Výstupu sa zúčastnil aj člen predsedníctva OV SZPB v Liptovskom Mikuláši Peter Vrlík. Tohtoročného výstupu sa zúčastnilo vyše päťdesiat turistov. Väčšinou to boli mladí ľudia, ale aj hostia z Poľska a Českej republiky. V popoludňajších hodinách pri pamätníku na začiatku Skaličnej doliny boli položené vence a v prírodnom amfiteátri bol prichystaný kultúrny program a chutný guláš.

Je naozaj chvályhodné, že obec Liptovská Porúbka spolu so ZO SZPB pripravuje toto podujatie ako spomienku na hrdinov SNP. V minulosti bol výstup na Slemä organizovaný ako zraz mládeže. Tohto roku pri pohľade na mladých ľudí na vrchole Slemä nás napadá myšlienka, že mladí sa na tento vrchol po 20 rokoch znova vrátili, aby si pripomenuli dejinnú udalosť ako je Slovenské národné povstanie.

Podtureň

Spomienkové oslavy 68. výročia SNP v Podturni po kladení vencov k pamätníku padlým každý rok pokračujú zapálením partizánskej vatry v športovom areáli Elán a po zapálení vatry nasleduje slávnostný ohňostroj. Pri pamätníku, po položení vencov, sa účastníkom spomienkových osláv prihovoril starosta obce Marian Vojtk.

Pred zapálením partizánskej vatry všetkých pozdravil predse-

da OblV SZPB Pavel Chrapčiak. Príhovor predniesol aj poslanec NR SR Maroš Kondrót, ktorý sa na oslavách SNP zúčastňuje každoročne. Spomienkových osláv pri pomníku v obci sa zúčastnilo asi 50 ľudí. Z Liptovského Mikuláša prišlo do Podturne 10 členov SZPB. Plk. v. v. Ján Il'fanovský je každoročne účastníkom týchto osláv a v tomto roku spolu s predsedom OblV SZPB zapalovali vatru. Starosta obce si uctil členov SZPB podaním občerstvenia.

Ploštín

V prímestskej časti Liptovského Mikuláša Ploštine si pripomenuli 68. výročie SNP 26. augusta. V Ploštine začali pred deviatimi rokmi s peknom tradíciou, a to usporiadaním Detského Folklórneho festivalu POD SKALKOU. Po položení vencov k pamätníku obetí vojny sa k prítomným prihovoril zástupca primátora mesta Liptovský Mikuláš Jozef Repaský. Pripomenul udalosť SNP, hrdinstvo ľudí, ale aj obeť. Člen predsedníctva OV SZPB v L. Mikuláši Peter Vrlík spomenul, že liptovskí

odbojári sa podujali obnoviť partizánske bunkre v doline Krčahovo v Demänovskej doline. Tak, ako pred 68 rokmi týmto partizánom pomáhali obyvatelia podhorskej obce Ploštín, tak pomáhajú aj ich potomkovia v súčasnosti. Peter Vrlík sa menom OblV SZPB poďakoval zástupcovi Pozemkového spoločenstva Ploštín Ivanovi Dzúrikovi a odovzdal mu Ďakovný list.

Poslankyňa MZ za mestskú časť Ploštín Soňa Čupková, Jozef Repaský a Peter Vrlík položili veniec aj k pamätníku obetiam I. svetovej vojny. Večer bola zapálená partizánska vatra.

Ľubel'a a Dúbrava

V nedeľu 26. augusta ZO SZPB v spolupráci s obecnými úradmi organizovali spomienkové oslavy k 68. výročiu SNP v dedinách Ľubel'a a Dúbrava. Pozvanie dostal aj Oblastný výbor SZPB v Lipt. Mikuláši. Predseda OblV SZPB Pavel Chrapčiak pozdravil svojím príhovorom účastníkov v Ľubeli.

Tajomník OblV SZPB Ján Machovič sa zúčastnil spomienkových osláv v Dúbrave. Spevokol žien

v Dúbrave zaspieval slovenskú hymnu a po položení venca k pamätníku obetí vojny predniesla báseň žiačka ZŠ v Dúbrave. Po príhovore tajomníka OblV SZPB a zástupkyne starostu spevokol žien v krátkom kultúrnom programe zaspieval piesne k ucteniu SNP. V obidvoch obciach boli účastníkmi spomienkových osláv väčšinou členovia ZO v obci a po skončení im prichystali občerstvenie na obecných úradoch.

Oslavy SNP v Liptovskom Mikuláši.

Povstalecká vatra v Liptovskom Jáne.

Krčahovo – Demänovská

V krásnej Demänovskej Doline sa nachádza mnoho pamätníkov na významnú udalosť v našich dejinách, Slovenské národné povstanie. Stalo sa už tradíciou, že obyvatelia neďalekého Liptovského Mikuláša, ako aj obyvatelia obce Demänovská Dolina, si pripomínajú SNP pochodom k partizánskym bunkrom v Krčahove. Organizovanie spo-

mienkových slávností prebieha v spolupráci obce Demänovská dolina, ZO SZPB a OblV SZPB v Liptovskom Mikuláši. Spomienkové slávnosti v tomto roku sa uskutočnili 29. augusta. Začali sa pri pamätníku Jána Švermu na Ostredku v Dem. Doline.

Pri pamätníku účastníkov privítali predsedníčka ZO SZPB Liptovský Mikuláš Anna Fírto-

vá a starosta obce Demänovská dolina Jakub Vojtek. Na oslavách sa zúčastnil aj predseda Československej obce legionárskej, Jednota Havířov, plk. v. v. Ján Ihnatík, ktorý bol priamym účastníkom bojov o Liptovský Mikuláš, a tajomník Jednoty Havířov Eduard Panák.

Predseda OblV SZPB v Liptovskom Mikuláši Pavol Chrapčiak →

Udalosti druhej svetovej vojny

Foto: jm

Pri bunkroch.

Foto: jm

Po osadení novej tabule na Lúčkach.

Foto: jm

Pietna spomienka v Dúbrave.

Foto: jm

Foto: jm

Zapaľovanie vetry v Podturni.

Foto: jm

Liptovský Mikuláš

Spomienkové oslavy 68. výročia v meste Liptovský Mikuláš boli organizované mestom v spolupráci s OblV SZPB a ZO SZPB v Liptovskom Mikuláši. Položením vencov k pamätným tabuliam v meste na budove Kriváň a v mestskej časti Palúdzka si členovia Oblastného výboru a ZO v Liptovskom Mikuláši s poslancami mestského zastupiteľstva uctili pamiatku padlých v SNP. Poobede sa začala hlavná časť spomienkových osláv. Príhovor účastníkom predniesol zástupca primátora Jozef Repaský a predseda OblV SZPB Pavel Chrapčiak, ktorý poďakoval jednotlivcom aj firmám,

s ktorých pomocou sa OblV SZPB podarilo obnoviť dva partizánske bunkre (zemľanky) v dolinke Krčahovo v Demänovskej doline a osadiť novú tabuľu s menami padlých partizánov na Lúčkach, ktorých sa podarilo Oblastnému výboru zistiť ich totožnosť.

Po položení vencov k pamätníku na námestí sa účastníci presunuli na vojenský cintorín – háj Nicovô, kde si uctili položením vencov k pamätníku obeť bojov o Liptovský Mikuláš.

Kultúrny program zabezpečila dychová hudba a spevokol klubu seniorov v Liptovskom Mikuláši.

Liptovský Ján

V Liptovskom Jáne sa oslavy SNP začali položením vencov k pamätníku obeť 2. sv. vojny. Po príhovore starostu obce Juraja Filu predniesol príhovor predseda ZO Jozef Urban, ktorý porozprával autentické spomienky na udalosti, ktoré sa udiali v obci Liptovský Ján v období SNP a vojny. Kultúrny program

urobil mužský spevokol evanjelickej cirkvi v Liptovskom Jáne. Po oslavách bola zapálená partizánska vatra na počesť SNP. Na spomienkovej slávnosti sa zúčastnilo asi 40 členov SZPB a občanov Liptovského Jána. Obec Liptovský Ján usporiadala v nedeľu 2. septembra turistický pochod do Svidova k pamätníku SNP.

Podbanské

Každoročne sa v Podbanskom vo Vysokých Tatrách stretávajú účastníci spomienkových osláv SNP 29. augusta pri pamätných tabuliach umiestnených v skalách na lúke. Pamätné tabule pripomínajú boje partizánskych skupín a oddielov pôsobiacich vo Vysokých Tatrách pri prechode frontu na západ. Na oslavách sa zúčastnili aj

traja členovia predsedníctva OblV SZPB v Liptovskom Mikuláši – Norbert Adamec, Oldřich Vaněk a Matej Štepiť. Účastníkom sa prihovorel po starostovi obce Vavrišovo a tajomníkovi OblV SZPB v Poprade Norbert Adamec a zdôraznil veľký historický význam SNP pre slovenský národ, ktorý otvorene povstal proti fašizmu.

Partizánska Ľupča

ZO SZPB v Partizánskej Ľupči v spolupráci s obecným úradom zorganizovala spomienkové oslavy k 68. výročiu SNP 31. augusta. Spomienková slávnosť sa uskutočnila pri pamätníku v obci, postavenom na pamiatku partizánom, ktorí padli v SNP. K prítomným sa prihovorel

starosta obce a predseda ZO v Partizánskej Ľupči Miroslav Mrázik. Ako každý rok aj teraz si deti ZŠ pripravili krátky kultúrny program. Po ukončení spomienkových osláv ZO SZPB prichystala v kultúrnom dome pre členov SZPB a účastníkov malé občerstvenie.

Kráľová Dolina

pripomenul hrdinstvo partizánov, ktorí bojovali v tejto doline, ako aj priebeh obnovy bunkrov v Krčahove, ktorý OblV SZPB urobil. Pre účastníkov, ktorí boli prítomní a pomáhali pri obnove bunkrov, odovzdal Ďakovné listy, ako aj Ďakovný list kolektívu Horskej záchranej služby.

Predsedníčka ZO SZPB v Liptovskom Mikuláši Fiřtová pripo-

menula historický odkaz SNP, jeho nezastupiteľné miesto v protifašistickom odboji v Európe. Seniori z Klubu dôchodcov pripravili recitačné pásmo z diel slovenských básnikov, ktorí sa venovali povstaleckej problematike, a priblížili priebeh SNP v Liptove. Spevokol druhého Senior klubu z Liptovského Mikuláša zaspieval niekoľko piesní.

Účastníci tejto pietnej spomienky sa presunuli k pamätníku

troch partizánov. Donedávna to bol hrob neznámych bojovníkov. Členovia SZPB z Liptovského Mikuláša za pomoci detí ZŠ upravili toto pietne miesto a osadili pamätnú tabuľu s menami obeť. Predseda OblV SZPB Pavel Chrapčiak slávnostne odhalil náhrobný kameň s menami troch padlých partizánov a priblížil, za akých okolností padli vo februári 1945. Príhovor mal aj plk. v. v. Ján Ihnatík z ČsOL, v ktorom

hovoril o svojich prežitých situáciách v bojoch o Liptovský Mikuláš.

Nasledoval turistický pochod k partizánskym bunkrom do dolinky Krčahovo. Ako prvý vystúpili k bunkrom predseda OblV SZPB Pavel Chrapčiak, člen OblV SZPB Peter Vrlík a tajomník OblV SZPB Ján Machovič. Po dlhšej dobe prišlo asi šesťdesiat účastníkov, ktorí zdolali stúpanie k bunkrom, a tu mohli

vidieť prvé dva opravené bunkre a úpravu terénu. Ocenili prácu a veľkú snahu o zachovanie tejto jedinečnej pamiatky na vojnové udalosti. Bez pomoci sponzorov by sa toto dielo však nepodarilo. Predseda OV SZPB vyslovil presvedčenie, že aj na budúci rok sa budú sponzori podieľať na obnove aj ďalších poškodených bunkrov v Krčahove a myšlienku zachovania kultúrnej pamiatky z obdobia SNP podpora.

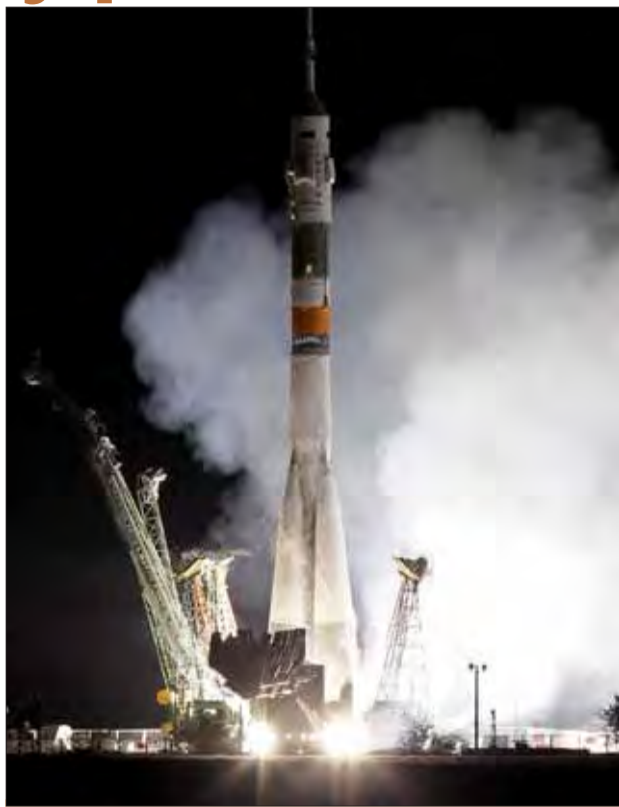
Kozmický prvorođenec

(prešlo 55 rokov)

Písal sa 4. október 1957. Nad Bajkonurom sa rozprestierala hlboká noc, Európa večerala a Amerika sa prebúdzala do bieleho dňa. Ubíhali prvé minúty kozmickej éry, do ktorej vstúpila planéta Zem.

Články o družiciach, ktoré noviny pred týmto dňom uverejňovali, informovali, že prvú družicu vypustia Američania. Bývalý hlavný veliteľ amerických vojsk v Európe generál Dwight Eisenhower vedel, že krátko po vojne priviezli do USA 492 nemeckých raketových odborníkov a 644 ich rodinných príslušníkov. Na čele skupín boli Walter Dornberger a Wernher von Braun. Nemecké raketové strely V-2 sa stali základom amerických úspechov v tejto oblasti.

Keď pri príležitosti 100. výročia narodenia K. Ciolkovského (1957) vystúpil Sergej Korolov a hovoril o tom, že sovietski vedci v blízkom čase vypustia

Štart kozmickej lode z kozmodrómu Bajkonur v Kazachstane.

Ilustr. foto: TASR/AP

družicu a bude mať guľatý tvar, americká strana to brala ako propagačný ťah. Ale keď 4. októbra 1957 prvý

Sputnik už lietal okolo planéty a USA prežívali nečakaný šok, veľa Američanov bezhlavo rozširovalo, že

žiadny Sputnik neexistuje, a že je to len nejaký figel. Prvá sovietska družica od základu otriasla americkou spoločnosťou. Francúzi hneď reagovali tvrdením, že je koniec veľmocenskej éry a zrútil sa mýtus o technickej prevahe USA.

Kozmický prvorođenec mal guľatý tvar, priemer 58 cm, váhu 83,6 kg, nosná raketa mu dala rýchlosť 8 km za sekundu. Obiehal Zem po eliptickej dráhe vo výške 900 km. Jeden obchod trval zo začiatku 1 hodinu a 35 minút, pričom jeho čas prechodom do hustejších vrstiev atmosféry sa stále znižoval. Nakoľko ešte nebola overená hustota vyšších vrstiev atmosféry, bolo zrejme, že v hustejších vrstvách družica zhorí, ale presne sa nedalo určiť, kedy.

Štart prvej umelej družice Zeme a jej „pípanie“ nad Tichým oceánom znamenal udalosť svetového významu. Ako sa vzdľuujeme od 4. októbra 1957, všetko sa ukazuje čoraz jasnejšie. Práve táto guľa bola začiatkom všetkých začiatkov kozmického hľadania. **Gustáv STOPKA** (Pre Bojovník bez nároku na honorár)

HISTORICKÝ KALENDÁR

29. septembra

1938 – V nemeckom Mníchove sa zišli najvyšší predstavitelia Británie, Francúzska, Talianska a Nemecka a podpísali dohodu, že československé pohraničie bude odovzdané Nemecku.

1941 – V ukrajinskej rokline Babí Jar neďaleko Kyjeva zmasakrovali nemecké jednotky SS 35 000 židovských mužov, žien a detí, ktorých pochovali v masových hroboch.

30. septembra

1938 – Československá vláda a prezident vyslovili súhlas s uznesením mníchovskej konferencie o odstúpení pohraničných území, obývaných nemeckou menšinou, Nemecku. Následne bola aj československá armáda stiahnutá z pohraničia.

1. októbra

1946 – V Norimbergu sa skončil proces s 22 hlavnými nemeckými nacistickými vojnovými zločincami, z ktorých 12 odsúdili na trest smrti.

2. októbra

1944 – Varšavské protineemecké povstanie (vypuklo 1.8. 1944) bolo krvavo potlačené nemeckými vojnými silami. Počas povstania zahynulo viac ako 200 000 Poliakov.

3. októbra

1942 – Na nemeckej skúšobnej základni sa uskutočnil prvý let riadenej strely V2.

6. októbra

1944 – Druhá svetová vojna: Československí vojaci (jednotky 1. čs. armádneho zboru), ktorí sa formovali v Sovietskom zväze spolu s oddielmi sovietskej armády, prekročili hranicu Slovenska v Duklianskom priesmyku. Duklianska operácia prebehla začiatkom oslobodzovania územia Slovenska.

7. októbra

1938 – Bola vymenovaná prvá autonómna slovenská vláda, ktorej predsedom bol Jozef Tiso a ministrami Pavol Teplanský, Ferdinand Ďurčanský, Matúš Černák a Ján Lichner.

1944 – SNP: Generál Rudolf Viest prevzal funkciu hlavného veliteľa povstaleckej armády.

9. októbra

1938 – Začalo sa v Komárne rokovanie (trvalo do 13.10.) medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom o odstúpení južných oblastí Slovenska – obývaných maďarskou menšinou – Maďarsku, čo vyplývalo z Mníchovskej dohody.

10. októbra

1938 – Jednotky nemeckej armády obsadili Petržalku.

Zdroj: TASR

Prvý sneh v Tatrách

Prvý sneh pokrýval tatranské svahy už 20. septembra, aj keď len pár dní dozadu panovala na horách letná atmosféra. Tatranci sa zobudili do chladného rána a vo výškach už nad 1000 metrov nad morom ich prekvapil nielen studený vzduch okolo nuly, ale aj čerstvá nádielka

prvého snehu. „Určite sa nedá očakávať, že tento sneh vydrží, keďže zem ešte nie je premrznutá, ale Perimbaba ukázala v plnej kráse už v septembri, že na tatranské svahy nezabudla,“ konštatovala manažérka Tatry Mountain Resorts, a. s., Katarína Šarafínová. Od rána sne-

žilo 20. septembra aj nad Chatou pod Soliskom. „Áno, môžem potvrdiť, že od rána sype, sneh sa síce veľmi neudrží, ale tu pri chate už máme tak štyri- až päťcentimetrovú vrstvu snehovej pokrývky,“ uviedol chatár z Chaty pod Soliskom. **red TASR**

pomoc: ANADYR, PAPAN, ZEBU.	dôraz na pravdu, po česky (hovor.)	okoval	prehra v boxe	sibírske mesto (aj rieka)	4. časť tajničky	mastné hliny	EČV Karvinej	●	talian. m. meno	vzduch, po grécky	3. časť tajničky	kozácky plukovník	objavilo hľadané
Nemcami vypálená obec (32 obyv. zavraždených)								francúzsky fyzik					
unavila								vodná rastlina					
nemecká predložka			staročes. zámeno 999 rímskych					zmätok, chaos (hovor.) riečne kôrovce					
značka kozmetiky								liehovina		júl, (cudzo)			
●	púzdru na šablu	osobné zámeno	zdravý nápoj (z ovocia)		2. časť tajničky								A
EČV Prešova			vodný tok					latinská spojka				meno Hlaváčka (hovor.)	náš denník
česká polit. strana			podsvinča, po česky					náš astronóm (t)					
5. časť tajničky								bývalý nemecký štát					
posúvajú válaním								nobélium		nemecké sídlo			
areál, po česky								sibírsky veľtok		dôraz „od-do“ (hovor.)			
								európska rieka			latin. predložka		
											dusík		
													●

Správne vylúštenie tajničky z č. 19 znie: **Odkaz SNP je dušou národa.**

Knihu posielame **Edite Štefanidesovej do Banskej Bystrice.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Pacient sa lekárke sťažuje na rôzne problémy.

Lekárka: No dobre, dobre, pán Voltemar, tak vyzlečieme sa...

Pacient: Ja prvý?

* * *

Lekár vyšetruje do pol pása vyzlečeného pacienta.

– Čo to máte na bruchu?

– To mi, prosím, vyoperovali žľčník.

– A to ste sa zašivali sám?

-lš-

Šéf Jožo prijme blondínku ako upratovačku. Ako prvú hneď umyjete podlahu vo výťahu! Hm... a to na tomto poschodí, alebo na všetkých?

* * *

Lúcia sa dvaja opilci pri odchode z baru: „Tak čau, Jožo! A pozdravuj doma manželku, hneď ako sa dostaneš k slovu!“

Super jablčník

Potrebuje: 400 g polohrubej múky, 50 g práškového cukru, 1 Heru, 1 vajce, štipku soli, 1 prášok do pečiva, 1 vanilkový cukor. Plnka: 1–1,5 kg nastrúhaných jablák, 2 PL kryšt. cukru

Ako na to: Heru rozmrvieme s múkou, pridáme vajce a ostatné suroviny. Dobre vypracujeme cesto. Cesto rozdelíme na dva diely. Jeden diel rozvalkáme a uložíme na plech.

Uložíme naň nastrúhané dusené jablká (cca 1,5 kg) a posypeme ich mletou škoricou. Zakryjeme druhým dielom, ktorý sme vyvalkali. Pečieme pri teplote 150 °C cca 35–40 min. Vychladnutý koláč posypeme práškovým cukrom.

Plnka: Jablká spolu s cukrom podusíme na miernom ohni. Necháme vychladnúť.

Zdroj: Internet